

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი

მარიამ ჩიკვილაძე

ქალთა კვოტირების საკითხი საქართველოში
1990 წლიდან 2016 წლამდე

სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია პოლიტიკის მეცნიერების
მაგისტრის ხარისხის მოსაპოვებლად

სამაგისტრო ნაშრომის ხელმძღვანელი:

გიორგი მელიქიძე

პოლიტიკის მეცნიერების დეპარტამენტის

მოწვეული ლექტორი

თბილისი

2017

ანოტაცია

საქართველოში ადამიანის უფლებათა დაცვის კუთხით ერთ-ერთ სერიოზულ გამოწვევად რჩება გენდერული თანასწორობის მიღწევა. საზოგადოება კვლავ ცხოვრობს სტერეოტიპულ გარემოში, სადაც, უმრავლეს შემთხვევაში, ქალის მიმართ ოჯახში ძალადობა გამართლებული ქმედებაა; მაღალია ადრეულ ასაკში ქორწინების რიცხვი, ქალები წარმოადგენენ უმცირესობას გადაწყვეტილების მიღების დონეზე და ხშირია გენდერული იდენტობისა და სექსუალური ორიენტაციის ნიშნით უფლებადარღვევის შემთხვევები.

მიუხედავად იმისა, რომ ბევრ ქვეყანაში ქალმა წარმატებას მიაღწია განათლების, სამართლის, ეკონომიკის, სპორტისა თუ ხელოვნების სფეროებში, პოლიტიკურ არენაზე ქალები მაინც ცოტანი არიან.

საქართველოს კანონმდებლობით გენდერული თანასწორობა უზრუნველყოფილია - მამაკაცები და ქალები თანაბარი უფლებებით სარგებლობენ, რაც კონსტიტუციასა და სხვა კანონებშია არეკლილი.

წინამდებარე ნაშრომის მიზანია ქალთა კვოტირების საკითხის წარმოჩენა და ძირითადი მახასიათებლების ანალიზი 90-იანი წლებიდან 2016 წლამდე. ასევე აქცენტი კეთდება განვითარებულ ქვეყნების ისტორიულ გამოცდილებაზე, თუ როგორ იქნა მიღებული და დამკვიდრებული კვოტები. სწორედ ამ კვოტირების სისტემის დამსახურებაა, რომ ზოგიერთ ქვეყანაში მკვეთრად გაიზარდა ქალთა წარმომადგენლობა.

მთავარი საკვლევი კითხვა შემდეგში მდგომარეობს: რა ფაქტორები განაპირობებენ ბარიერის შექმნას ქალთათვის პოლიტიკური კარიერული ზრდისთვის და კვოტირებათა სისტემის დამკვიდრების შემთხვევაში გაიზრდება თუ არა ქალთა ჩართულობა სახელმწიფო მმართველ ორგანოებში.

საქართველოში პოლიტიკური სპექტრის არც ერთი წარმომადგენელი მისაღებად არ თვლის კვოტირების პრონციპს, როგორც გენდერული დისბალანსის დაძლევის ერთ-ერთ საშუალებას. კვოტირების მოწინააღმდეგეთა მთავარი არგუმენტი არაპროფესიონალი კადრების შედინების საშიშროებაა. პროფესიონალებს მოძებნა და წახალისება სჭირდებათ, ამ ყველაფერს კი პოლიტიკური ნება და ძალაუფლების გადანაწილების რეალური სურვილი.

კვლევის მიზნებიდან გამომდინარე ნაშრომში შევხებით ისეთ საკითხებს, როგორებიცაა: საერთაშორისო და ეროვნული საკანონმდებლო ბაზა გენდერული თანასწორობის შესახებ, ქალთა პოლიტიკაში მონაწილეობის საერთაშორისო სტანდარტი; კვოტები, როგორც ქალთა პოლიტიკური წარმომადგენლობის გასაზრდელად. ასევე ვაანალიზებთ გენდერული კვოტირების დადებითი მხარეები - მისაღები თუ მიუღებელი ფორმა პოლიტიკაში ქალების როლის გაზრდისთვის და სიძნელეებს თანამედროვე ეტაპზე.

Annotation

Achievement of gender equity is still one of the serious challenges in Georgia with respect to human rights. Society still lives in environment of stereotypes, where domestic violence against women is mostly justified; number of early marriage is high, women are minority at a level of decision-making and violation of gender identity and sexual orientation is frequent.

Notwithstanding, women achieved a success in many countries in the fields of education, law, economics, sport or art, there are less women in political arena.

Under the law of Georgia, gender equity is secured – men and women enjoy the equal rights, which are reflected in constitution and the other laws.

This paper aims to demonstrate the subject matter of women quotation and analysis of major specification since the 90s until 2016. As well, historical experience of developed countries is emphasized how the quotes have been adopted and inculcated. Exactly this quotation system has done its great service to a sound growth of women quotes in some countries.

The major research question is as follows: what kind of factors condition the creation of barrier for women in political career growth and whether involvement of women in governmental authorities is increased in the event of inculcation of quotation system.

None of political spectrum in Georgia considers the principle of quotation as acceptable, as one of the remedies for overcoming gender misbalance. The main argument of opponents is that there is a danger of unprofessional staff. Professionals should be searched and encouraged, and all of this need political will and real wish of power redistribution.

Hence the objectives of study, the paper reviews such issues as: international and national legislative base about gender equity, international standard for participation of women in politics; growth of women's political quotes. We also analyze positive sides of gender quotation – acceptable or unacceptable form for growing the women's role in politics and at contemporary stages of grievances.

სარჩევი

შესავალი	1
თავი I. თეორული ჩარჩო და ლიტერატურის მიმოხილვა	6
1.1 საერთაშორისო და ეროვნული საკანონმდებლო ბაზა.....	12
1.2. საერთაშორისო სტანდარტი	13
თავი III ქალთა მონაწილეობა თანამედროვე სოციალურ - პოლიტიკურ პროცესებში.....	17
3.1. სახელმწიფო პოლიტიკა ქალთა საკითხში.....	20
3.2. ქალთა მონაწილეობა თანამედროვე სოციალურ-პოლიტიკურ პროცესებში.....	21
3.3. ქალთა მოძრაობა - ქალთა პრობლემების გადაჭრის მნიშვნელოვანი ფაქტორია	22
3.4. საერთაშორისო ფორუმები - ქალთა მოძრაობის ერთობლივი პროგრამის გამომუშავების მნიშვნელოვანი ფაქტორი	23
3.5. ქალთა წარმომადგენლობა პოლიტიკაში	24
3.6. კვოტები ქალთა პოლიტიკური წარმომადგენლობის გასაზრდელად	31
3.7 გენდერული კვოტირების დადებითი მხარეები და სიძნელები	35
თავი IV გენდერული კვოტირება – მისაღები თუ მიუღებელი ფორმა პოლიტიკაში ქალების როლის გაზრდისთვის.....	37
V თავი სამაგისტრო ნაშრომის კვლევის შედეგები	45
5.1 ქალთა კვოტირების აუცილებლობა საქართველოში.....	45
5.2 გენდერული კვოტირების საკანონმდებლო რეგულირება	45
5.3 საქართველოში ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობის შემაფერხებელი ფაქტორები	48
5.4 პოლიტიკური პარტიები და კვოტირების სისტემა	51
VI თავი საქართველოს საარჩევნო გარემოში ქალთა ჩართულობა და ეკონომიკური განვითარების დონე.....	53
დასკვნები და რეკომენდაციები	64
გამოყენებული ლიტერატურა:.....	67
დანართი.....	70

შესავალი

კვლევის აქტუალობა:

დღევანდებლობას თუ გადავხედავთ მარტივად შეიძლება ითქვას, რომ მსოფლიოს განვითარებულმა ქვეყნებმა თანდათან ეტაპობრივად აღიარეს, რომ რაც უფრო დემოკრატიულია ქვეყანა, მასში უფრო მეტად არის გათვალისწინებული სქესთა თანასწორუფლებიანობა და თანაბარი ჩართულობა. უნდა ითქვას, რომ პოლიტიკაში ქალთა ჩართულობის ხელისშემშლელი არაერთი ფაქტორი არსებობს, აქედან უნდა გამოვყოთ პირველ რიგში, რათქმა უნდა, სოციალურ-ეკონომიკური, შემდგომ იდეოლოგიური და ბოლოს, კულტურული ფაქტორები, სწორედ ეს ასპექტები გვხვდება ხშირად ამა თუ იმ ქვეყანაში ქალის როლის განმსაზღვრელი და მათი ჩართულობის შემაფერხებელიც კი. თუმცა ბოლო ათწლეულების მანძილზე გაიხარდა ქალის ინტერესები, სწორედ მათი პოლიტიკაში გააქტიურებისთვის ერთ-ერთ მთავარ მექანიზმს წარმოადგენს კვოტირების სისტემა.

დემოკრატიული ქვეყნის განვითარებისთვის გენდერული თანასწორობა მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს. სხვადასხვა მკვლევარი, მეცნიერი თუ პოლიტოლოგი კვოტირების საკითხთან დაკავშირებით განსხვავებულ მოსაზრებებს გამოთქვამენ. ზოგადად, მთელი ქვეყნის მასშტაბით საკითხისადმი არაერთგვაროვანი მიდგომა არსებობს.

აღნიშნულ კვლევაში წარმოდგენილია ქალთა კვოტირების საკითხის ძირითადი მახასიათებლები 90-იანი წლებიდან 2016 წლამდე. ასევე აქცენტი კეთდება განვითარებული ქვეყნების ისტორიულ გამოცდილებაზე, თუ როგორ იქნა მიღებული და დამკვიდრებული კვოტები. სწორედ ამ კვოტირების სისტემის დამსახურებაა, რომ ზოგიერთ ქვეყანაში მკვეთრად გაიზარდა ქალთა წარმომადგენლობა.

ასევე შევხებით ზოგადად გენდერის პრობლემატიკას საქართველოში, რაც ჩვენი აზრით ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია თანამედროვე ეტაპზე აქლთა აქტივობის და ჩართულობის გააზრებისათვის.

უნდა აღინიშნოს, რომ გენდერი ეხება როლებს და ვალდებულებებს, პიროვნულ მახასიათებლებს, მიდგომებს, ქცევებს და ფასეულობებს, რომელსაც საზოგადოება ქალებსა და მამაკაცებს მიაწერს. “გენდერი” შესაბამისად ნიშნავს გაცნობიერებულ განსხვავებას ქალებსა და მამაკაცებს შორის, მაშინ, როცა “სქესი” ბიოლოგიურ განსხვავებას აღნიშნავს მდედრობითი და მამრობითი სქესის ადამიანებს შორის. გენდერის როლი საკმაოდ განსხვავებულია სხვა კულტურებში და შეიძლება დროთა განმავლობაში შეიცვალოს.

გენდერი საყოველთაოდ აღიარებული ტერმინია, რომელსაც მამაკაცისა და ქალის ცნების კლასიფიკაციისათვის იყენებენ. როგორც უნივერსალური კატეგორია, პრაქტიკულად ყველა კულტურაში გენდერი სოციალური ცხოვრების ერთგვარ ცენტრალურ მაორგანიზებულ პრინციპად გვევლინება¹. გენდერი ეხება არა მხოლოდ უბრალოდ ქალებს ან მამაკაცებს, არამედ ასევე ურთიერთობას მათ შორის.

პოლიტიკის სფეროში გენდერის ინტეგრირება ეროვნული პოლიტიკის და სტრუქტურების შექმნის პროცესში გამოცდილებას, ცოდნას და ქალთა და მამაკაცთა ინტერესებს, ამ პოლიტიკის განხორციელებასა (ეროვნული და საერთაშორისო ოპერაციების გათვალისწინებით) და შედეგების შეფასებას აერთიანებს.

გენდერის დიფერენციაციის არსებობა უდაოა, მაგრამ სადაოა გენდერზე დაფუძნებულ ძალაუფლებისა და რესურსების განაწილების შეფასების და კრიტერიუმების სამართლიანობა. გენდერი ეხება როლებს და ვალდებულებებს, პიროვნულ მახასიათებლებს, მიდგომებს, ქცევებს და ფასეულობებს, რომელსაც საზოგადოება ქალებსა და მამაკაცებს მიაწერს. “გენდერი” შესაბამისად ნიშნავს გაცნობიერებულ განსხვავებას ქალებსა და მამაკაცებს შორის, მაშინ, როცა “სქესი”

¹ გენდერი და საზოგადოება: საქართველო <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00---> (გადამოწმებული, 01.06.2017)

ბიოლოგიურ განსხვავებას აღნიშნავს მდედრობითი და მამრობითი სქესის ადამიანებს შორის.

გენდერული თანასწორობა განისაზღვრება როგორც ადამიანის სოციალური განვითარების ისეთი მდგომარეობა, რომლის დროსაც ინდივიდის უფლებები, პასუხისმგებლობები და შესაძლებლობები არ არის სქესით განპირობებული. გენდერული თანასწორობა არის ადამიანის ფუნდამენტური უფლება, ქვეყნის განვითარებისა და პიროვნების კეთილდღეობის აუცილებელი პირობა. აგრეთვე მნიშვნელოვანი ტერმინია „ქალთა დისკრიმინაცია“, რაც ნიშნავს ნებისმიერ განსხვავებას, გამონაკლისსა და შეზღუდვას სქესობრივი ნიშნით, რომელიც გამიზნულია შეასუსტოს და გამორიცხოს ქალთა მიერ, მათი ოჯახური მდგომარეობის მიუხედავად, მამაკაცთა და ქალთა თანასწორობის საფუძველზე, პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ, სამოქალაქო ან ნებისმიერ სხვა დარგში ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების აღიარება, სარგებლობა ან განხორციელება.

კვლევის მიზანი:

კვლევის მიზანია განისაზღვროს საქართველოში ქალთა პოლიტიკური აქტივობის მახასიათებლების დადგენა და ამავე საკითხში სოციალური ფონით წარმოქმნილი პრობლემები. ასევე მნიშვნელოვანი ნაწილი ეთმობა კვოტირების საკითხის განსაზღვრას, მომხრეებისა და მოწინააღმდეგეების მოსაზრებების წარმოდგენით.

ამოცანები:

საქართველოში ქალთა კვოტირების საკითხის ძირითადი შემაფერხებელი ფაქტორების კვლევა. საქართველოს სახელმწიფო პოლიტიკის ანალიზი გენდერისა და კვოტირების საკითხთან დაკავშირებით. საქართველოს სახელმწიფო პოლიტიკის ანალიზი ქალთა უფლებების მიმართ. ამ თემით დაინტერესებულ მკვლევართა შეხედულებების გაანალიზება.

საკვლევი კითხვა:

რა ფაქტორები განაპირობებენ ბარიერის შექმნას ქალთათვის პოლიტიკური კარიერული ზრდისთვის და კვოტირებათა სისტემის დამკვიდრების შემთხვევაში გაიზრდება თუ არა ქალთა ჩართულობა სახელმწიფო მმართველ ორგანოებში?

ჰიპოთეზა:

მდგომარეობს ვარაუდში, რომ, რაც უფრო დაბალია ქვეყნის ეკონომიკური განვითარება, მით უფრო ნაკლებად არიან ქალები წარმოდგენილი პოლიტიკაში.

ჰიპოთეზიდან გამომდინარე იკვეთება ორი მნიშვნელოვანი ცვლადი: დამოუკიდებელი და დამოკიდებული. დამოუკიდებელ ცვლადად ამ შემთხვევაში გვევლინება: ქვეყნის ეკონომიკური განვითარება, ხოლო რაც შეეხება დამოკიდებულს, იგი ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობას განეკუთვნება.

დამოუკიდებელი ცვლადი: ქვეყნის ეკონომიკური განვითარება, უარყოფითი სოციალური განწყობა, არსებული კულტურა და ტრადიციები.

დამოკიდებული ცვლადი: ქალთა მცირე როლი ქართულ პოლიტიკაში.

კვლევის მეთოდები: ნაშრომში გამოყენებულია თვისებრივი კვლევის მეთოდები - სიღრმისეული ინტერვიუები. ყველაზე მეტად საჭირო და საინტერესო კვლევისათვის იყო კვოტირების სისტემის მომხრეთა და მოწინააღმდეგეთა შორის ჩატარებულიყო ინტერვიუები და მოპოვებული ყოფილიყო უშუალოდ მათგან ინფორმაცია. გამოყენებულია ასევე ექსპერტთა და პოლიტიკოსთა მოსაზრებები, რომელთა გაანალიზებაც დაგეგმვარება თემა უფრო მეტად სიღრმისეულად შევისწავლოთ და გავეცნოთ სახელმწიფო პოლიტიკას აღნიშნულ საკითხზე.

ამხსნელი თეორია: კვლევა ეყრდნობა კრისტიან ველზელის და ემი ალექსანდრეს თეორიას, რომელთა მიხედვითაც, პოლიტიკის სფეროში დასაქმების და შემდგომ კარიერული განვითარებისათვის ქალთათვის დაბრკოლებებს ქმნის: სოციალური განწყობა, კულტურა და ტრადიციები (Amy C. Alexander, Christian Welzel 2003).

იმისათვის, რომ განისაზღვროს ქალთა კვოტირების პრობლემა საქართველოში, აუცილებელია, თავდაპირველად, განვიხილოთ თავად კვოტის ცნება, კვოტირების სახეობები მისი დადებითი და უარყოფითი მახასიათებლები, ხოლო შემდგომ საქართველოს გამოცდილების განსაზღვრა სხვადასხვა პოლიტიკური პარტიების მაგალითზე. ასევე განვიხილავთ და საქართველოს მაგალითს შევადარებთ პოსტსაბჭოთა ქვეყნების გამოცდილებასაც.

ცნობილია, რომ ქალები შეადგენენ მსოფლიო მოსახლეობის ნახევარზე მეტს და მიუხედავად ამისა, უკიდურესად მწირად არიან წარმოდგენილნი სამთავრობო ორგანოებში, სახელმწიფო ორგანოებში გადაწყვეტილების მიმღებთ შორის და კერძო პოლიტიკაში. ქალები ღარიბი მოსახლეობის უმრავლესობას შეადგენენ და სამყაროში სადაც მამაკაცები დომინირებენ ნათლად არის გამოკვეთილი საზოგადოების მასკულინური ხასიათი².

ტრადიციულ საზოგადოებებში, რომელთაც მნიშვნელოვანწილად საქართველოც მიეკუთვნება, საზოგადოებრივი ცხოვრება მამაკაცის კუთვნილ სამოქმედო ასპარეზად აღიქმება, კერძო კი - ქალის სფეროდ. თანასწორობის საკითხები, გენდერული მოვალეობები და უფლებები განსხვავებულია ამ ორ სფეროში. ნაშრომი გენდერულ პრობლემებს განიხილავს საჯარო სფეროში. მიუხედავად იმისა, რომ ბევრ ქვეყანაში ქალმა წარმატებას მიაღწია განათლების, სამართლის, ეკონომიკის, სპორტისა თუ ხელოვნების სფეროებში, თავდაცვის სისტემაში ქალები მაინც ცოტანი არიან.

---

² გენდერი და საზოგადოება <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00>
(გადამოწმებული 12.04.2017)

თავი I. თეორული ჩარჩო და ლიტერატურის მიმოხილვა

კონკრეტული საკვლევო პრობლემის გადასაჭრელად მკვლევარისათვის აუცილებელია კვლევის პირველადი და მეორადი ინფორმაცია. თავის მხრივ, პირველადი მონაცემები შესაძლებელია მივიღოთ, როგორც თვისობრივი, ისე რაოდენობრივი მეთოდებით. პირველადი მონაცემები ეფუძნება თვისებრივი კვლევის ელემენტებს, ინტერვუს მეთოდს. კვლევის მეორადი მონაცემები ეფუძნება საკვლევ სფეროში არსებული ღია წყაროებისა და დოკუმენტების ანალიზს, მეცნიერული გამოკვლევებს და პუბლიკაციებს.

თვისებრივი კვლევა არასტრუქტურირებული საძიებო კვლევის მეთოდია, რომელიც დაფუძნებულია შერჩევის მცირე მოცულობაზე. იგი კვლევის პრობლემის უკეთ გაგების საშუალებას იძლევა. რაოდენობრივი კვლევა გულისხმობს ინფორმაციის შეგროვებას რაოდენობრივი ფორმით, რომელშიც გამოიყენება სტატისტიკური ანალიზის მეთოდები.

პირველადი მონაცემების შეგროვების ყველაზე მნიშვნელოვანი და გავრცელებული მეთოდია რესპოდენტთა გამოკითხვა. ჩვენ გვჭირდება მონაცემები თავდაცვის სისტემაში ადამიანების ცოდნის, მათი შეხედულებების, ქცევის შესახებ, ამისათვის, ყველაზე საუკეთესო საშუალებაა უშუალოდ თითოეული რესპოდენტისათვის საინტერესო კითხვების დასმა.

იმისათვის, რომ განისაზღვროს ქალთა კვოტირების პრობლემა საქართველოში, აუცილებელია, თავდაპირველად, განვიხილოთ თავად კვოტის ცნება, კვოტირების სახეობები მისი დადებითი და უარყოფითი მახასიათებლები, ხოლო შემდგომ საქართველოს გამოცდილების განსაზღვრა სხვადასხვა პოლიტიკური პარტიების მაგალითზე. ასევე განვიხილავთ და საქართველოს მაგალითს შევადარებთ პოსტსაბჭოთა ქვეყნების გამოცდილებასაც.

ცნობილია, რომ ქალები შეადგენენ მსოფლიო მოსახლეობის ნახევარზე მეტს და მიუხედავად ამისა, უკიდურესად მწირად არიან წარმოდგენილნი სამთავრობო ორგანოებში, სახელმწიფო ორგანოებში გადაწყვეტილების მიმღებთ შორის და კერძო პოლიტიკაში. ქალები ღარიბი მოსახლეობის უმრავლესობას შეადგენენ და სამყაროში სადაც მამაკაცები დომინირებენ ნათლად არის გამოკვეთილი საზოგადოების მასკულინური ხასიათი³.

ტრადიციულ საზოგადოებებში, რომელთაც მნიშვნელოვანწილად საქართველოც მიეკუთვნება, საზოგადოებრივი ცხოვრება მამაკაცის კუთვნილ სამოქმედო ასპარეზად აღიქმება, კერძო კი - ქალის სფეროდ. თანასწორობის საკითხები, გენდერული მოვალეობები და უფლებები განსხვავებულია ამ ორ სფეროში. ნაშრომი გენდერულ პრობლემებს განიხილავს საჯარო სფეროში. მიუხედავად იმისა, რომ ბევრ ქვეყანაში ქალმა წარმატებას მიაღწია განათლების, სამართლის, ეკონომიკის, სპორტისა თუ ხელოვნების სფეროებში, თავდაცვის სისტემაში ქალები მაინც ცოტანი არიან.

სახელმწიფო პოლიტიკასა და კანონმდებლობას კვლევა ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სტანდარტების, შესაბამისი საერთაშორისო ინსტრუმენტების განმარტებებისა და შრომით ურთიერთობებთან დაკავშირებული აკადემიური /თეორიული ლიტერატურის გამოყენებით ვაანალიზებთ. ნაშრომში გამოყენებულია ქართველი და უცხოელი ავტორების ნაშრომები და პუბლიკაციები არსებულ პრობლემებთან დაკავშირებით. კვლევა მოიცავს ეროვნული და საერთაშორისო საკანონმდებლო ჩარჩოს მიმოხილვას, რომელიც გულისხმობს არსებული ძირითადი მარეგულირებელი აქტებისა და სახელმწიფო პოლიტიკის ანალიზს ეროვნულ საკანონმდებლო ბაზას მისი ეფექტურობისა და საკმარისობის საფუძველზე.

ლიტერატურათა უმრავლესობიდან ვიგებთ, რომ სხვადასხვა ფაქტორები განაპირობებენ ქალის უფლებამოსილებისა და მათი როლის გაზრდაზე ზემოქმედებას, მათ შორის ყველაზე მნიშვნელოვანი და საყურადღებოა შემდეგი ფაქტორები:

³ გენდერი და საზოგადოება <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00>
(გადამოწმებული 12.04.2017)

- 1) სოციალურ-ეკონომიკური განვითარება;
- 2) სქესთა შორის თანასწორობის დამოკიდებულების გაზრდა, რომ გარდაქმნას ეკონომიკური განვითარების კულტურულ პროცესში ადამიანის განვითარება;
- 3) ისტორიული მემკვიდრეობა საზოგადოების კულტურული და პოლიტიკური ტრადიციებიდან გამომდინარე;
- 4) ინსტიტუციური ფაქტორები.⁴

საქართველოს მაგალითზე კვლევა, ძირითადად, მეტ-ნაკლებად, ოთხივე თეორიას მოერგო, მაგრამ ყველაზე მნიშვნელოვნად მაინც, სოციალურ-ეკონომიკური განვითარება გამოიკვეთა. დღესდღეისობით ბევრ ოჯახში, ქალებს ოჯახის მარჩენალის ფუნქცია აკისრიათ. ეკონომიკურმა დამოუკიდებლობამ ქალებს გარკვეული სახის ძალა შესძინა, თუმცა ეს ახალი სიტუაცია ტრადიციულ გენდერულ როლებს ვერ ცვლის და ქალების ძირითად საქმიანობად პარალელურად კვლავ რჩება ოჯახზე ზრუნვა - საოჯახო საქმეები, ბავშვების მოვლა და ა. შ. იმ ქალების უმრავლესობა, რომლებიც ოფიციალურ სექტორში არიან დასაქმებული, მუშაობენ სოფლის მეურნეობის, განათლების, ჯანდაცვისა და მსუბუქი წარმოების დარგებში დაბალანაზღაურებად სამუშაოზე. შრომის ბაზარზე არსებულ ვერტიკალურ და ჰორიზონტალურ გენდერულ სეგრეგაციას ნათელს ხდის ქალების დასაქმების მაღალი მაჩვენებელი დაბალანაზღაურებად სამუშაოებზე ეკონომიკის ნაკლებად შემოსავლიან დარგებში.

თანამედროვე ლიტერატურა, რომელიც ხელს უწყობს გენდერული თანასწორობის გაძლიერებას გამოყოფს სხვადასხვა ფაქტორს, რომელთაც ცენტრალური როლი ეკისრებათ ქალთა კვოტირების საკითხში; ესენია:

- 1) ქალთა განათლების ხარისხის განსაზღვრა, ანუ მათი წიგნიერების დონე;
- 2) ქალთა სოციალური აქტივობა, ანუ როგორ არის ქალი ჩართული სამოქალაქო პროცესებში;

---

⁴ Amy C.Alexander,Christian Welzel;”Empovering Women:Four Theories on Four Different Aspects of Gender Equality”

3) ქალების წარმომადგენლობა მენეჯერულ პოზიციებზე, მათი ადმინისტრაციული და მმართველობითი პოზიციონირება;

4) მეოთხე და ყველაზე მნიშვნელოვანი ასპექტი - ქალთა პოლიტიკური წარმომადგენლობა.⁵

აღნიშნული პრობლემატიკა საქართველოში განსაკუთრებული ყურადღებისა და ანალიზის საგანი გახდა გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან. ეს პერიოდი კი დაკავშირებულია მნიშვნელოვან პოლიტიკურ და სოციალურ გარდაქმნებთან. ამ პროცესების გენდერულ მეთოდოლოგიაზე დაყრდნობით შესწავლა და განზოგადება საშუალებას იძლევა, შემუშავებული იქნეს ისეთი ტექნოლოგიები, რომლებიც უზრუნველყოფს ქალის რესოციალიზაციას, საზოგადოებაში მისი როლისა და სტატუსის ამაღლებას და სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი სტრატეგიების ჩამოყალიბებას. ჩვენ შევეცადეთ შეგვეჯერებინა ამ საკითხზე არსებული სამეცნიერო ლიტერატურა.

თამარ კიკნაძე, ნათელა დონაძე გენდერი – სოციალური და პოლიტიკური სწავლებანი თბ. 2006 - სახელმძღვანელო განიხილავს: გენდერი და მისი არსი; ქალის როლი თანამედროვე საზოგადოებაში; ქალთა მონაწილეობა თანამედროვე სოციალურ-პოლიტიკურ პროცესებში - გენდერული კვლევის აქტუალური პრობლემა; გენდერული თანასწორობის პრობლემები საქართველოში; საერთაშორისო საკანონმდებლო აქტები და ეროვნული მექანიზმები

ქალების ისტორიული და თანამედროვე სოციალური მდგომარეობის ანალიზი სხვადასხვა ქვეყანაში ასაბუთებს, რომ ქალების პრობლემები ინტერნაციონალური ხასიათისაა და გამოიხატება ყოველი ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური, პოლიტიკური და კულტურული განვითარების დონით და რომ ამ პრობლემების რეალიზაცია მოითხოვს არა მხოლოდ ყოველმხრივ ახალ მიდგომას ქალის მიმართ, არამედ სახელმწიფოს და კანონების მხარდაჭერასაც.

⁵ Inglehart & Norris 2003 Inglehart & Welzel 2005 Welzel 2003

დღეს გენდერული ურთიერთობები განიხილება როგორც მამაკაცებსა და ქალებს შორის საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვადასხვა სფეროში (მართვის, პოლიტიკურ, ოჯახის და სხვ.) არსებული ურთიერთობების ერთ-ერთი ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი ასპექტი. აღნიშნული პრობლემატიკა საქართველოში განსაკუთრებული ყურადღებისა და ანალიზის საგანი გახდა გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან. ეს პერიოდი კი დაკავშირებულია მნიშვნელოვან პოლიტიკურ და სოციალურ გარდაქმნებთან. თ. კიკნაძის და ნ. დონაძის ნაშრომი „გენდერი – სოციალური და პოლიტიკური სწავლებანი“ (თბ.2006) საშუალებას გვაძლევს პროცესების გენდერულ მეთოდოლოგიაზე დაყრდნობით შეწავლას და განზოგადებას. შემუშავებულია ისეთი ტექნოლოგიები, რომლებიც უზრუნველყოფს ქალის რესოციალიზაციას, საზოგადოებაში მისი როლისა და სტატუსის ამაღლებას და სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი სტრატეგიების ჩამოყალიბებას. ნაშრომში ყოველივე ზემოთქმულის შესახებ შეჯერებული და გადმოცემული არსებული სამეცნიერო ლიტერატურა დაგვეხმარა გენდერის პოლიტიკური და სოციალური ასპექტების შესწავლაში.

იმისათვის, რომ გავარკვიოთ საქართველოში გენდერული დისბალანსის და კვოტირების პრობლემის ძირითადი მახასიათებლები, უპირველესად, მნიშვნელოვანია კვოტირების ცნების განსაზღვრა, რომელსაც ყველაზე ნათლად გვთავაზობს დრუდ დალერუპი, (Drude Dahlerup, 2009), იგი ასევე ხაზე უსვამს გენდერული კვოტის მახასიათებლებს, რომელიც წარმოადგენს კანონით განსაზღვრულ ნორმას პოლიტიკურ ინსტიტუციებში - საკანონმდებლო თუ აღმასრულებელ ხელისუფლებაში - ქალთა მონაწილეობის გასააქტიურებლად. იგი ეფექტური საშუალებაა გენდერული თანასწორობის მისაღწევად. მთელს მსოფლიოში ქალთა 30 პროცენტის წარმომადგენლობა ითვლება ე.წ. „კრიტიკულ მასად“, რომელიც საშუალებას აძლევს ქალებს, როგორც ინტერესთა ჯგუფს, სახელმწიფო პოლიტიკაზე საგრძნობი გავლენა მოახდინონ. გაეროს 1990 წლის ქალთა მდგომარეობის გაუმჯობესების რეკომენდაციის თანახმად - 30 პროცენტის კვოტირება განიხილება. კვოტირების სისტემა დროებითი, იძულებითი, ხელოვნური ღონისძიებაა, მაგრამ, რადგანაც ქალთა ჩართვა სახელმწიფოს მმართველ

სტრუქტურებში მრავალ ბარიერთანაა დაკავშირებული, კვოტირება, როგორც იძულებითი ზომა, ამ ბარიერების გადალახვას ემსახურება. კვოტის მთავარი იდეაა, რომ არ მოხდეს ქალთა იზოლაცია პოლიტიკური პროცესებისგან.

ქალის როლის გაძლიერების ტენდენციას აყალიბებს კრისტიან ველზელი და ემი ალექსანდრე, (Amy C. Alexander, Christian Welzel 2003), რომლებიც ნაშრომში აღნიშნავენ, რომ სხვადასხვა ფაქტორები განაპირობებენ ქალის უფლებამოსილებისა და მათი როლის გაზრდაზე ზემოქმედებას, მათ შორის ყველაზე მნიშვნელოვანი და საყურადღებოა შემდეგი ფაქტორები; 1) სოციალურ-ეკონომიკური განვითარება; 2) სქესთა შორის თანასწორობის დამოკიდებულების გაზრდა, რომ გარდაქმნას ეკონომიკური განვითარების კულტურულ პროცესში ადამიანის განვითარება; 3) ისტორიული მემკვიდრეობა საზოგადოების კულტურული და პოლიტიკური ტრადიციებიდან გამომდინარე; 4) ინსტიტუციური ფაქტორები.

პოლიტიკურ პროცესებში ბალანსის მისაღწევად კვოტების მნიშვნელობას ხაზს უსვამს ასევე დალერუპი (Drude Dahlerup, 1998). გენდერული კვოტა ეფექტური მექანიზმია პოლიტიკურ ინსტიტუტებში გენდერული ბალანსის სწრაფად მისაღწევად. არსებობს კვოტების სამი მთავარი ტიპი, რომელიც დღეს გამოიყენება 1) დაკავებული ადგილები; 2) კანონიერი კანდიდატების კვოტა; 3) პოლიტიკური პარტიების კვოტები. პირველი არეგულირებს ასარჩევ ქალთა რაოდენობას, დანარჩენი ორი კი განსაზღვრავს ქალი კანდიდატების ადგილების მინიმუმს. საარჩევნო კვოტას შეუძლია გამუდმებით იქონიოს გავლენა პოლიტიკურ შედეგებზე, ვინაიდან ქალ ლიდერთა არჩევის მოთხოვნა ცვლის ამომრჩეველთა დამოკიდებულებას და მათ მიერ ქალი ლიდერების აღქმას. ამის ნათელ მაგალითად შეგვიძლია მოვიყვანოთ ყირგიზეთის 2005 წლის საპარლამენტო არჩევნები, სადაც არცერთი ქალი არ არჩეულა, თუმცა სამი წლის შემდეგ, როცა შემოიღეს კვოტირების სისტემა და ახალი საარჩევნო კოდექსი (2007წელს), ქალთა წარმომადგენლობამ პარლამენტში 26.6%-ს მიაღწია.

1.1 საერთაშორისო და ეროვნული საკანონმდებლო ბაზა

საქართველოს კანონმდებლობით გენდერული თანასწორობა უზრუნველყო-ფილია _ მამაკაცები და ქალები თანაბარი უფლებებით სარგებლობენ, რაც კონსტიტუციასა და სხვა კანონებშია აღბეჭდილი.

საქართველოს რატიფიცირებული აქვს საერთაშორისო დოკუმენტები, რომლებიც კრძალავს დისკრიმინაციას:

“ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია”,

“სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტი”,

“ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კონვენცია” და სხვ.

„თავდაცვის სამინისტროს გენდერული თანასწორობის სტრატეგია“ (20014 წლის 29 აპრილის N 544 ბრძანება)-საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს გენდერული თანასწორობის სტრატეგია მიზნად ისახავს საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს სისტემაში ამ მიმართულებით არსებული სახელმწიფო პოლიტიკის გატარებისა და ინტეგრირების ხელშეწყობას, კერძოდ, ქალისა და მამაკაცის თანასწორი უფლებების, თავისუფლებებისა და შესაძლებლობების რეალიზა-ციისათვის სათანადო პირობების შექმნას, დისკრიმინაციის ყველა ფორმის პრევენციასა და აღმოფხვრას, და გენდერული ძალადობის ყველა ფორმის წინა-აღმდეგ ბრძოლას, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, ჩვენს ქვეყანაში შესაძლებლობების თანასწორობა ჯერ კიდევ საკმაოდ პრობლემატურ საკითხს წარმოადგენს.

1.2. საერთაშორისო სტანდარტი

საერთაშორისო დოკუმენტები ადამიანის უფლებათა დაცვის მექანიზმებს სხვადასხვა ინსტიტუტების საშუალებით ქმნიან. გაეროს ფარგლებში ძირითადი დოკუმენტები, რომლებიც კრძალავენ დისკრიმინაციას და ქალისა და მამაკაცის თანასწორობის იდეას მოიცავენ, არის საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ, საერთაშორისო პაქტი ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების შესახებ, კონვენცია ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ⁶.

ILO-მიდგომები შრომის საერთაშორისო ორგანიზაცია გაეროს სპეციალი-ზებული ორგანიზაციაა, რომელიც ექსპლიციტიურად შრომით ურთიერთობებს არეგულირებს და ქმნის სტანდარტს, რომელთანაც ჰარმონიზება სახელმწიფოს მიერ საერთაშორისოდ ნაკისრი ვალდებულებაა.

ILO-ს კონვენცია 111 დასაქმების შესახებ და მისი თანამდევი რეკომენდაცია NO.111 1958 წელს იქნა მიღებული, რათა დისკრიმინაციის აკრძალვის პრინციპის ეფექტური აღსრულება მომხდარიყო⁷. კონვენცია კერძო და საჯარო სექტორს ერთნაირად ეხება და კრძალავს პირდაპირ და არაპირდაპირ დისკრიმინაციას შრომისა და დასაქმების სფეროში. კონვენციის პირველი მუხლი აყალიბებს დისკრიმინაციის ცნებას და ამ ტერმინის ქვეშ გულისხმობს: ყოველგვარ განსხვავებას, დაუშვებლობას, ან უპირატესობას სქესის ნიშნით, რომელიც იწვევს შრომისა და დასაქმების სფეროში შესაძლებლობების ან მოპყრობის თანასწორობის დარღვევას.

CEDAW გაეროს კონვენცია ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კონკრეტულად არ არეგულირებს შრომით სამართლებრივ ურთიერთობებში სელექციისა და გასაუბრების ეტაპს. თუმცა, კონვენციის მე-11 მუხლი წევრ სახელმწიფოებს ქალსა და მამაკაცს შორის თანასწორობის გარანტიების შექმნას ავალდებულებს. კონვენციის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მოთხოვნაა

⁶ გენდერული დისკრიმინაცია შრომით ურთიერთობებში თბილისი 2014 გვ.25

⁷ <http://sapari.ge/wp-content/uploads/2016/05/genderdiscriminacia-shromit-urtiertobebshi.pdf>

სამუშაოზე აყვანისას დამსაქმებლის მიერ კანდიდატებს შორის შერჩევის ერთნაირი კრიტერიუმების გამოყენება, რასაც თან ახლავს დაწინაურების თანაბარი შესაძლებლობების შექმნა.

წლების მანძილზე, ბევრი რამ გაკეთდა ქალთა დაცვისა და შესაძლებლობების გაუმჯობესების კუთხით მთელ მსოფლიოში. გამყარდა და უფრო სრულყოფილი გახდა გაეროს ინსტიტუციური მექანიზმები, რომლებიც უზრუნველყოფს გენდერულ თანასწორობასა და ქალთა მდგომარეობის გაუმჯობესებას.

საქართველომ აიღო ვალდებულება, შეასრულოს საერთაშორისო სამართ-ლებრივი დოკუმენტებით (პეკინის სამოქმედო პლატფორმა, გაეროს კონვენცია „ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“, და სხვ.) გათვალისწინებული მოთხოვნები, რამაც გარკვეული პოზიტიური ზეგავლენა იქონია საქართველოში ქალთა როლის გაძლიერებაზე, როგორც საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების ყველა სფეროში, ისე მშვიდობის მშენებლობისა და კონფლიქტების მოგვარების პროცესებში მათ ჩართვაზე.

თავი II კვლევის მეთოდები

უნდა აღინიშნოს, რომ ნაშრომში ჩამოყალიბებული მიზნის მიღწევის უმთავრესი საშუალება მისი კვლევაა. პოლიტიკური მეცნიერების კვლევის თვისებრივი მეთოდის გამოყენებით შევეცდები ჩავუღრმავდე კონკრეტულ თემას. იგი საშუალებას მომცემს დავსვა კითხვა რატომ და ვეძებო მიზეზები, რომელსაც ვერ მომცემს რაოდენობრივი კვლევის მეთოდებით მონაცემთა ანალიზი. ვაპირებ სიღრმისეული ინტერვიუების ჩატარებას, რომელიც იქნება ნახევრად სტრუქტურირებული და რომელიც დამეხმარება გავიგო საქართველოში ქალთა კვოტირების პრობლემასთან დაკავშირებით სხვადასხვა ექსპერტების და პოლიტიკური პარტიის წარმომადგენლების მოსაზრებები. კვლევის მეთოდად გამოყენებული იქნება თვისებრივი კვლევის მეთოდი, რომლის მეშვეობითაც გამოიყოფა კვლევის თემის კონკრეტული ასპექტები. საკითხი აქტუალობიდან გამომდინარე წარმოადგენს რთულ პროცესს, მოითხოვს კომპლექსურ მიდგომას და საჭიროებს თეორიულ-მეთოდოლოგიურ შესწავლას.

როგორც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, ნაშრომზე მუშაობისას გამოვიყენებთ თვისებრივი კვლევის მეთოდებს - სიღრმისეულ ინტერვიუებს, აღნიშნული მეთოდის გამოყენებით ჩვენ გვეძლევა საშუალება სიღრმისეულად შევისწავლოთ ჩვენთვის საინტერესო საკვლევო კითხვა. სწორედ, ეს შესწავლა ხდება ბუნებრივ პირობებში და არა ხელოვნურად შექმნილ გარემოში. აქედან გამომდინარე, შედეგები იქნება ობიექტური და ყოველგვარი ხელოვნური ჩარევისგან თავისუფალი. თვისებრივი მეთოდების საშუალებით ცვენ შეგვიძლია უფრო მეტი და ასევე ზუსტი ინფორმაცია მივიღოთ საკვლევო ობიექტისგან. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ამ მეთოდის უპირატესობაა უფრო დეტალურად, ზუსტი ინფორმაციის მეშვეობით ახსნას ობიექტმა საკუთარი მოსაზრება თუ შეხედულება, დაასაბუთონ რატომ ფიქრობენ ასე, გამოთქვან პოზიცია და საკუთარი დამოკიდებულება საკვლევო საკითხის მიმართ.

თვისებრივი მეთოდის ერთ-ერთი ტექნიკაა სიღრმისეული ინტერვიუ, ის ინფორმაციის შეგროვების ერთ-ერთი ყველაზე ფართოდ გავრცელებული საშუალებაა (ზურაბიშვილი, 2006). აღნიშნული მეთოდის მიზანია რესპოდენტებისგან დეტალური, თანმიმდევრული და ღრმა ინფორმაციის მიმღებას, რომელიც საბოლოო ჯამში დაგვეხმარება ღირებული დასკვნების გაკეთებაში.

სიღრმისეული ინტერვიუ ტარდება წინასწარ შესწავლილი განსახილველი თემის შესახებ შედგენილი სავარაუდო კითხვებისა და მათი თანმიმდევრობის წერილობითი მონახაზის საფუძველზე. ინტერვიუერი ცოტას ლაპარაკობს ინტერვიუს დროს, ხოლო რესპოდენტს ეძლევა სასუალება სრულად გადმოსცეს მოსაზრება და ინფორმაცია. კვლევაში სიღრმისეული ინტერვიუს საშუალებით ინფორმაცია მოპოვებული იქნება, როგორც გენდერის საკითხზე მომუშავე ექსპერტებისგან ასევე სხვადასხვა პოლიტიკური პარტიების წარმომადგენლებისგან.

სამაგისტრო ნაშრომზე მუშაობისას გამყენებული იქნება დესკრიფციული-აღწერილობითი და ანალიტიკური, შედარებით სამართლებრივი, ისტორიული მეთოდები, ასევე ფორმალურ-ლოგიკური მეთოდი.

კონკრეტული საკვლევი პრობლემის გადასაჭრელად აუცილებელია კვლევის პირველადი და მეორადი ინფორმაცია. პირველადი მონაცემები შესაძლებელია მივიღოთ, როგორც თვისებრივი, ისე რაოდენობრივი მეთოდებით. პირველადი მონაცემები ეფუძნება თვისებრივი კვლევის ელემენტებს, ინტერვიუს მეთოდს. კვლევის მეორადი მონაცემები ეფუძნება საკვლევ სფეროში არსებული ღია წყაროებისა და დოკუმენტების ანალიზს, მეცნიერული გამოკვლევებს და პუბლიკაციებს.

კვლევის მიზანია განისაზღვროს საქართველოში ქალთა პოლიტიკური აქტივობის მახასიათებლების დადგენა და ამავე საკითხში სოციალური ფონით წარმოქმნილი პრობლემები. ასევე მნიშვნელოვანი ნაწილი ეთმობა კვოტირების საკითხის განსაზღვრას, მომხრეებისა და მოწინააღმდეგეების მოსაზრებების წარმოდგენით.

თავი III ქალთა მონაწილეობა თანამედროვე სოციალურ - პოლიტიკურ პროცესებში

კონვენციის “ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ”
(*Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women – CEDAW*)

თანახმად:

“ქალის დისკრიმინაცია ნიშნავს

სქესის ნიშნით ნებისმიერ განსხვავებას,

გამიჯვნას ან შეზღუდვას, რომლის მიზანია

ქალის მიერ, მისი ოჯახური მდგომარეობის

მიუხედავად, მამაკაცისა და ქალის

თანასწორუფლებიანობის საფუძველზე

ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი

თავისუფლებების აღიარების, გამოყენების

ან განხორციელების შესუსტება,

ან მთლიანად უარყოფა პოლიტიკურ,

ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ,

სამოქალაქო თუ ნებისმიერ სხვა სფეროში.”⁸.

დღესდღეობით, მიუხედავად ამ მიმართულებით მიღწეული მნიშვნელოვანი პროგრესისა, პლანეტის უდიდეს ნაწილში გენდერული უთანასწორობის შემამფოთებელი პრაქტიკებია გავრცელებული: ექვსმილიარდიან პლანეტაზე, სადაც

⁸ გაეროს კონვენცია ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, კონვენციის ფაკულტატიური ოქმი და ზოგადი რეკომენდაციები 2015, თბილისი [http://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20georgia/attachments/publications/2015/convention%20on%20elimination%20of%20violence%20recommendations%20\(1\).pdf?vs=1641](http://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20georgia/attachments/publications/2015/convention%20on%20elimination%20of%20violence%20recommendations%20(1).pdf?vs=1641)

მოსახლეობის ნახევარზე მეტს ქალები წარმოადგენენ, მიწის მესაკუთრე ქალთა რაოდენობა მხოლოდ 1%-ია.

ქალები მარგინალიზებულნი არიან საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობის თვალსაზრისითაც: ნომინალურია ქალთა წარმომადგენლობა საქართველოს პარლამენტში, აღმასრულებელ ხელისუფლებასა და კერძო სექტორში. მართალია, პროცენტულად ასეთ ორგანიზაციებში დასაქმებულ ქალთა რიცხვი დიდია, მაგრამ მათი უმრავლესობა დაბალ თანამდებობრივ საფეხურზეა წარმოდგენილი, მაშინ როცა გადაწყვეტილების მიმღები პოზიციების უმრავლესობა მამაკაცებს ეკუთვნით (მაგ. საჯარო სამსახურში მაღალ თანამდებობებზე წარმოდგენილია 2318 მამაკაცი და 298 ქალი).

მიუხედავად, ევროპის ქვეყნების საზოგადოებისა და კანონებს შორის არსებული განსხვავებისა, ქალები ყველგან განიცდიან სიტყვიერ, ემოციონალურ, ფიზიკურ ძალადობას. ძალადობას შედეგად მოჰყვება ტკივილები, ნერვიული დარღვევები, ალკოჰოლის ბოროტად გამოყენება, სამსახურის დაკარგვა და სხვა მრავალი.

საუკუნეების მანძილზე დარღვეული თანასწორობის აღდგენას მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნები სხვადასხვა სტრატეგიებით ებრძვიან, განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც მთავრობებისა და საზოგადოებების დიდმა ნაწილმა გააცნობიერა, თუ როგორი მასშტაბური და დამანგრეველია უთანასწორობის შედეგები. საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ქალთა მონაწილეობის გაზრდის მიზნით დასავლეთ ევროპისა და ამერიკის ქვეყნები ხშირად მიმართავენ კვოტირების სისტემას. ამ სისტემის მომხრენი ამტკიცებენ, რომ კვოტირება იმ ბარიერის კომპენსირებას ახდენს, რომლებსაც ქალები საზოგადოებრივ ცხოვრებაში წინსვლისას ხვდებიან; რომ კვოტირება სხვა არაფერია, თუ არა სოციალური სამართლიანობის აღდგენის მცდელობა, სამართლებრივად დეკლარირებული თანასწორობის დე ფაქტო უზრუნველყოფა.

მსოფლიო ეკონომიკური ფორუმის ანალიტიკოსებმა 134 ქვეყანაში სქესთა თანასწორობის რეიტინგი გამოაქვეყნეს. რეიტინგში საქართველო, 88-ე ადგილზე აღმოჩნდა. რეიტინგის შედგენისას ექსპერტებმა შეადარეს ქალებისა და მამაკაცების

შესაძლებლობები ოთხი ძირითადი მაჩვენებლების მიხედვით. კერძოდ, მონაწილეობა ქვეყნის ეკონომიკურ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში, თანამდებობრივი წინსვლა, განათლების ხელმისაწვდომობა და ჯანმრთელობის მდგომარეობა. რეიტინგი 2005 წლიდან ყოველწლიურად ქვეყნდება და მას მეორე წელია ისლანდია უდგას სათავეში. მეორე და მესამე ადგილს კი ფინეთი და ნორვეგია იყოფენ. პირველ ათეულში ასევე შევიდნენ შვედეთი, ახალი ზელანდია, ირლანდია, დანია, ლესოტო, ფილიპინები და შვეიცარია. უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს რეიტინგში 9 პოსტსაბჭოთა ქვეყანა უსწრებს:

ლატვია – 18, მოლდოვა – 34, ლიტვა – 35, ყაზახეთი – 41, ესტონეთი – 47, ყირგიზეთი – 51, უკრაინა – 63, სომხეთი – 84, რუსეთი – 85⁹.

გენდერული ძალადობის შედეგად მსოფლიოში ყოველწლიურად უფრო მეტი ქალი იღუპება, ვიდრე კიბოს, მალარიისა და ავტოსაგზაო შემთხვევების შედეგად ერთად აღებული; იგივე ინფანტციდის შედეგად კი 100 მილიონზე მეტი გოგონაა გამქრალი; აზიისა და წყნარი ოკეანის გაეროს ეროვნული ეკონომიკისა და სოციალური კომისიის (ESCAP) მონაცემებით, აღნიშნული რეგიონი დაახლოებით 47 მილიარდ აშშ დოლარს კარგავს ყოველწლიურად შრომით ბაზარზე ფემინური მონაწილეობის სიმწირის გამო. სანამ საერთაშორისო ორგანიზაციები გენდერული უთანასწორობის შედეგებს ითვლიან, გენდერული დისკრიმინაციის პრაქტიკები მსოფლიოს უდიდეს ნაწილში პანდემიური რჩება.

90-იანი წლების დასაწყისში გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ და მსოფლიო ბანკმა პირველად გააცნობიერეს მსოფლიოს უდიდესი და აქამდე აუთვისებელი ეკონომიკური რესურსის არსებობა, რომელსაც ქალები წარმოადგენენ. დღეს ეს ინსტიტუციები, ისევე როგორც ეკონომიკის წამყვანი ექსპერტები, მიიჩნევენ, რომ განვითარებადი ქვეყნების ყველაზე დიდი სიმდიდრე არა ოქროს ან ნავთობის საბადოებია, არამედ ქალები, რომლებსაც არასდროს ჰქონდათ შესაძლებლობა თავი დაემკვიდრებინათ შრომით ბაზარზე და ამით წვლილი შეეტანათ საკუთარი

⁹გენდერული თანასწორობა – საქართველოსა და საერთაშორისო კანონმდებლობის მიმოხილვა ნარგია არჯევანიძე http://css.ge/files/Papers/Nargiza_Arjevanidze_Gender_Equality_-_legislation_August_2012_Geo.pdf

ოჯახების შემოსავლის გაზრდასა და ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებაში. რეალურად, ეს ქალები პლანეტის მოსახლეობის ნახევარს წარმოადგენენ და სამომავლოდ გლობალური სიღარიბის დაძლევის ყველაზე რეალურ პერსპექტივად გვევლინებიან. 90-იან წლებში ლოურენს სამერსმა, ცნობილმა ამერიკელმა ეკონომიკის ექსპერტმა და ამჟამად ბარაკ ობამას ადმინისტრაციასთან არსებული ეროვნული ეკონომიკის საბჭოს დირექტორმა, განვითარებად ქვეყნებში ქალებში ინვესტიციას ყველაზე მაღალი ამონაგების მქონე ინვესტიცია უწოდა; კოალიცია HUNGER-მა კი ქალები აფრიკაში შიმშილის დაძლევის გასაღებად შერაცხა.

რა გზებსა და საშუალებებს მიმართავენ ქალები საზოგადოებაში თავიანთი პოზიციების განსამტკიცებლად?

3.1. სახელმწიფო პოლიტიკა ქალთა საკითხში

ქალები თანამედროვე საზოგადოებაში თავისუფალი და საუკეთესო ცხოვრებისეული არჩევანის გაკეთებას მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეძლებენ, თუ მოხდება მათი რეალური ემანსიპაცია, თუ ისინი აქტიურად ჩაებმებიან ახალ ცხოვრებაში, ეზიარებიან და გაითავისებენ ახალ ღირებულებებს, ამ ამოცანის გადასაჭრელად მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება სახელმწიფო პოლიტიკას ქალთა საკითხში.

სახელმწიფო პოლიტიკას ქალთა საკითხში კონკრეტულ-ისტორიული ხასიათი აქვს. ის დამოკიდებულია პოლიტიკური რეჟიმის ხასიათზე, სახელმწიფოსა და საზოგადოებაში დემოკრატიის დონეზე, სახელმწიფო პოლიტიკის სუბიექტების, უპირველეს ყოვლისა კი, პოლიტიკური ელიტის, მიერ ქალთა საკითხის არსის გაგებასა და მათ პოზიციაზე.

ქალების მიმართ სახელმწიფო პოლიტიკის შემდეგ ტიპებს განასხვავებენ: პატრიარქალური სახელმწიფო პოლიტიკა – ეს არის პოლიტიკა, რომელიც მამაკაცსა და ქალს შორის ფუნქციების განსაზღვრული განაწილების კონცეფციას ეფუძნება.

ქალის ბუნებრივ სოციალურ ფუნქციად და დანიშნულებად (მოწოდებად) დედობა, საშინაო მეურნეობის გაძღოლა და ბავშვების აღზრდა ითვლება.

პატერნალისტური პოლიტიკა ქალთა საკითხში - ეს არის ქალის მიმართ სახელმწიფოს მეურვეობისა და პროტექციონიზმის პოლიტიკა, რომლის საფუძველს წარმოადგენს:

ქალების სოციალური დაცვის სისტემის ორგანიზაცია – შეღავათების, დახმარებების, შვებულებების, ქალის შრომის გამოყენების შეზღუდვისა და ა.შ. სახით;

3.2. ქალთა მონაწილეობა თანამედროვე სოციალურ-პოლიტიკურ პროცესებში

მეოცე საუკუნის მეორე ნახევარში გააქტიურდა საზოგადოებრივ ურთიერთობათა ჰუმანიზაციის პროცესი. რეალური თანასწორობის პრობლემა კაცობრიობის განვითარების გლობალურ პრობლემათა რიგს მიეკუთვნა. მსოფლიო თანამეგობრობა იმ დასკვნამდე მივიდა, რომ უფლებათა იურიდიულმა თანასწორობამ, რომლისთვისაც ამდენი ძალა და ენერგია იქნა დახარჯული, მოლოდინი ვერ გაამართლა. თანასწორობა კანონით ფაქტობრივ თანასწორობას როდი ნიშნავს.

საზოგადოებრივმა პრაქტიკამ სოციალური თანამშრომლობის სფეროში ცხადყო, რომ იურიდიული უფლებებისა და თავისუფლებების მთელი კომპლექსის არსებობის პირობებშიც კი მოსახლეობის გარკვეულ ფენებს, სოციალური ან ფიზიოლოგიური მიზეზების გამო, არა აქვთ არსებობისა და მოქმედების თანაბარი შესაძლებლობანი, რის გამოც ისინი სახელმწიფოს მხრიდან სპეციალურ სამართლებრივ დაცვას საჭიროებენ და, შესაძლოა, წარმოადგენენ სამართლებრივი ურთიერთობების დამოუკიდებელ სუბიექტებს. ეკონომისტები, პოლიტოლოგები, კულტუროლოგები, პრაქტიკულად ცოდნის ყველა ჰუმანიტარული მიმართულების წარმომადგენლები ცდილობენ მოხაზონ ამ ადამიანური თანაცხოვრების შესაძლო პარამეტრები და ტენდენციები, რომელსაც ახალი ტიპის პოლიტიკური კულტურის შექმნასა და პატრიარქატიდან დაბალანსებულ ბიარქატიზმამდე მივყავართ.

3.3. ქალთა მოძრაობა - ქალთა პრობლემების გადაჭრის მნიშვნელოვანი ფაქტორია

ქალები სულ უფრო ფართოდ ებმევიან შრომით საქმიანობაში და მომუშავეთა 40%-ს შეადგენენ. მათი მიერ იქმნება მატერიალური და სულიერი ღირებულებების 1/3. ქალთა ჩაბმამ ცხოვრების ყველა სფეროში გაამწვავა ბევრი პრობლემა, რომელიც საზოგადოებაში მათ მდგომარეობასთან, საკუთარი უფლებების დასაცავად ქალების გააქტიურებასთან არის დაკავშირებული. ბევრ განვითარებულ ქვეყანაში, სადაც ქალთა და მამაკაცთა საერთო განათლებასა და პროფესიონალურ მომზადებაში სხვაობა დიდი არ არის, ეკონომიკური გარდაქმნის ზოგიერთ სექტორში მკვეთრად გაიზარდა უმუშევრობა და არასტაბილური დასაქმების ტენდენცია ქალთა შორის. მთელ მსოფლიოში შეინიშნება დისკრიმინაცია შრომის ანაზღაურებაში. ქალები ოფიციალურად მამაკაცებზე 25-40%-ით ნაკლებს იღებენ. მაგ. გერმანიაში სხვაობა შრომის ანაზღაურებაში შეადგენს 38%-ს, საფრანგეთში – 28%-ს. დიდი ბრიტანეთში 40%-ს, აშშ-ში 40%-ს¹⁰.

ხშირად ქალები, რომლებსაც სპეციალური განათლება აქვთ ვერ შოულობენ სამსახურს სპეციალობის მიხედვით. გარდა ამისა, ქალები შეზღუდულნი არიან ცოდნისა და ჩვევების მიღებაში, რამაც მათი პროფესიონალიზმის ზრდა უნდა უზრუნველყოს. ბევრი სასწავლო პროგრამა ისევე მხოლოდ მამაკაცების ინტერესებზეა ორიენტირებული. ასეთი მიდგომა აღრმავებს უთანასწორობას, აძლიერებს დისკრიმინაციულ ტენდენციებს და აკნინებს მოსახლეობის ქალთა ნაწილის თვითშეგნებას. ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი ფაქტორი განაპირობებს ქალთა მოძრაობის გააქტიურებას.

სხვადასხვა ქვეყნის ქალები სხვადასხვა ფორმით გამოდიან უმუშევრობის, ინფლაციის, შეიარაღების, მზარდი სახელმწიფო ხარჯების, გენდერული უთანასწორობის და სხვ. წინააღმდეგ და იბრძვიან თანაბარი უფლებებისა და

¹⁰ გენდერი – სოციალური და პოლიტიკური სწავლებანი <http://www.nplg.gov.ge/gsd/ cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00--off-0civil2-civil2-01-1>

შესაძლებლობებისათვის, პროფესიონალური მომზადებისა და შემდგომი ზრდისათვის¹¹.

3.4. საერთაშორისო ფორუმები - ქალთა მოძრაობის ერთობლივი პროგრამის გამომუშავების მნიშვნელოვანი ფაქტორი

ქალთა მასობრივი დემოკრატიული მოძრაობა საერთო დემოკრატიული მოძრაობის შემადგენელი ნაწილია. მეორე მსოფლიო ომის დამთავრების შემდეგ, 1945 წელს დაარსდა ქალთა საერთაშორისო დემოკრატიული ფედერაცია. ქალთა მოძრაობის ისტორიაში ეს იყო პირველი მასობრივი დემოკრატიული ორგანიზაცია. იგი გამოხატავდა მთელი პლანეტის ქალების სასიცოცხლო ინტერესებს: გამოდიოდა ქალთა ემანსიპაციის, თანასწორუფლებიანობის, განიარაღების, მშვიდობის, ეროვნული დამოუკიდებლობის, თავისუფლებისა და დემოკრატიის მოთხოვნით. 1967 წელს გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ მიღებული დეკლარაცია ქალთა დისკრიმინაციის ლიკვიდაციის შესახებ სწორედ მისი საქმიანობის შედეგი იყო ისეთ ქალთა საერთაშორისო ორგანიზაციებთან ერთად, როგორებიცაა ქალთა საერთაშორისო საბჭო, იურიდიული პროფესიების ქალთა საერთაშორისო ფედერაცია, ქალთა საერთაშორისო ალიანსი და სხვ¹².

ქალთა მოძრაობის განვითარებასა და განმტკიცებაში უდიდესი როლი ითამაშეს მსოფლიო კონფერენციებმა, რომლებიც ქალთა მდგომარეობას ეძღვნებოდა.

პირველმა კონფერენციამ, რომელიც მეხიკოში ჩატარდა (1975 წ.) მიიღო მოქმედების გეგმა, რომლის საფუძველზეც გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ გამოაცხადა ქალთა საერთაშორისო ათწლეული (1975-1985). ათწლეულის რეალიზაციის მსვლელობისას 1979 წელს გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ მიიღო კონვენცია ქალთა მიმართ ყველა სახის დისკრიმინაციის ლიკვიდაციის შესახებ.

¹¹T. kiknaZe n. donaZe. “genderi – socialuri da politikuri swavlebani”. Tbilisi 2006.

¹² გენდერი – სოციალური და პოლიტიკური სწავლებანი <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00---off-0civil2-civil2-01-1>

მეორე მსოფლიო კონფერენცია შედგა კოპენჰაგენში 1980 წელს. მან მიიღო მოქმედების პროგრამა ქალთა ათწლეულის მეორე ნახევრისათვის. განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო ჯანდაცვის, განათლების და დასაქმების პრობლემებს.

1985 წელს ნაირობიში შედგა მესამე მსოფლიო კონფერენცია, რომელიც ქალთა ათწლეულში ჩატარებულ მუშაობისა და მისი შედეგების განხილვას მიემდგნა.

მეოთხე მსოფლიო კონფერენცია (პეკინი 1995 წ.), ისევე როგორც წინა კონფერენციები, ჩატარდა თანასწორობის, მშვიდობის, განვითარების დევიზით. დღის წესრიგში ჩართულ იქნა ძალადობის პრობლემაც. კონფერენციამ განსაზღვრა ქალთა მოძრაობის განვითარების პრესპექტივები შემდგომ წლებში, მიიღო "მოქმედების პლატფორმა", რომელშიც აისახა საკვანძო პრობლემები, სტრატეგიული მიზნები და მსოფლიოში ქალთა მდგომარეობის გაუმჯობესების ღონისძიებები.

3.5. ქალთა წარმომადგენლობა პოლიტიკაში

მიუხედავად იმისა, რომ ბევრ ქვეყანაში ქალმა წარმატებას მიაღწია განათლების, სამართლის, ეკონომიკის, სპორტისა თუ ხელოვნების სფეროებში, პოლიტიკურ არენაზე ქალები მაინც ცოტანი არიან. მართალია, მეოცე საუკუნის ბოლოსათვის ქვეყნების 95%-ში ქალებს მოპოვებული ჰქონდათ საარჩევნო უფლებები, 2000 წლისათვის მსოფლიო მასშტაბით ქალი ლიდერი ჰყავდა პარტიების მხოლოდ 11%-ს, ხოლო პარლამენტარი ქალები მსოფლიო პარლამენტართა რიცხვის 11,4%-ს შეადგენდნენ. 2002 წლის არჩევნების შედეგად ქალთა რიცხვა საკრებულოებში მხოლოდ 11,9% შეადგინა. 2009 წლისათვის მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნის

საკანონმდებლო ორგანოებში ქალთა რიცხვმა უმნიშვნელოდ მოიმატა და საშუალოდ 16,3% შეადგინა¹³.

დემოკრატიული სახელმწიფოს მშენებლობის პროცესში უაღრესად მნიშვნელოვანია სოციალური და პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღების დროს ქალისა და მამაკაცის პარტნიორობა. პოლიტიკურ პროცესებში ჩართულობა და მონაწილეობა პოლიტიკის სუბიექტობის ფუნდამენტალური მახასიათებელია, ხოლო მისი დეფიციტი კი — სოციალური მოწყვლადობის პირველადი პროდუქტი. მიუხედავად იმისა, რომ ბოლო პერიოდში საქართველოში ქალთა როლი საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მნიშვნელოვნად გაიზარდა, სამწუხაროდ, ქალთა მონაწილეობა ქართულ პოლიტიკაში კვლავაც დაბალი რჩება. საქართველომ მსოფლიო კლასიფიკაციის მიხედვით 134-ე ადგილიდან 106-ე ადგილზე გადაინაცვლა¹⁴. საქართველოს დღევანდელი მთავრობის 20 წევრიდან მხოლოდ სამია ქალი, პარლამენტის 150 დეპუტატიდან კი 17 ქალია (საკანონმდებლო ორგანოს წევრთა 11%). რაც შეეხება 2014 წლის თვითმმართველობის არჩევნების შედეგებს, მდგომარეობა 2010 წელთან შედარებით, ფაქტობრივად, არ შეცვლილა და ქალთა წარმომადგენლობა 11.6%-ს შეადგენს. აღნიშნული მაჩვენებლები კიდევ ერთხელ ცხადყოფს, რომ ჩვენი ქვეყანა შორს დგას თანამედროვე დემოკრატიის იმ მოდელისგან, რომლის მიხედვითაც, არ არსებობს დემოკრატია გენდერული თანასწორობის გარეშე.

გაეროს განვითარების პროგრამის დაკვეთით გაეროს ერთობლივი პროგრამის „გენდერული თანასწორობის ხელშეწყობისთვის საქართველოში“ ფარგლებში ჩატარებული კვლევაში წარმოდგენილია საზოგადოებრივი დამოკიდებულებები ქალების პოლიტიკაში ჩართვასთან მიმართებაში. საზოგადოების დამოკიდებულებები და შეხედულებები ამა თუ იმ სფეროსთან ან საკითხთან დაკავშირებით დიდწილად განპირობებულია იმით, თუ რამდენად აქტიური შეხება აქვთ საზოგადოების წევრებს ამ სფეროსთან.. შესაბამისად, საინტერესო იყო იმის

¹³ თასწლეულის განვითარების მიზნების განხორციელების ანგარიში საქართველოში <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00---off>

¹⁴ ბაგრატია თ., (2013) საქართველოს პარლამენტის 2012 წლის 1 ოქტომბრის არჩევნების ანალიზი გენდერულ ჭრილში Netherlands Institute for Multiparty Democracy

გაგება, თუ რამდენად დაინტერესებული იყვნენ კვლევის მონაწილეები პოლიტიკით და რამდენად აქტიურები იყვნენ სამოქალაქო თუ პოლიტიკური აქტივობის კუთხით. ზოგადად, კვლევაში მონაწილეების საკმაოდ დიდი ნაწილი აღნიშნავს, რომ ძალიან დაინტერესებულია ან დაინტერესებულია პოლიტიკით (42%). სხვაობა არ შეიმჩნევა ქალების და მამაკაცების პოლიტიკისადმი ინტერესის თვალსაზრისით - მცირედით უფრო მეტი კაცი გამოხატავს პოლიტიკით დაინტერესებას ვიდრე ქალი (43% - კაცი და 41%- ქალი)¹¹. (იხილეთ ცხრილი N1)

ცხრილი N1

პოლიტიკით დაინტერესება

	სულ	ქალი	კაცი
ძალიან ვარ დაინტერესებული	6%	5%	6%
ვარ დაინტერესებული	36%	35%	37%
არ ვარ დაინტერესებული	34%	35%	34%
სრულიად არ ვარ დაინტერესებული	23%	24%	22%
არ ვიცი/უარი პასუხზე	1%	1%	1%
სულ	100%	100%	100%

რაც შეეხება გამოკითხულთა სამოქალაქო თუ პოლიტიკურ აქტივობას, შეიძლება ითქვას, რომ აქტივობის დონე საკმაოდ დაბალია. შედარებით მაღალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა ისეთი აქტივობების შემთხვევაში, როგორებიცაა პოლიტიკური გადაცემების ყურება/სმენა რეგულარულად (53%) და პოლიტიკური საკითხების არაფორმალურ გარემოში რეგულარულად განხილვა (34%). აღსანიშნავია, რომ ჩამონათვალში არსებული ყველა სახის სამოქალაქო აქტივობის შემთხვევაში უფრო მეტი კაცი აქტიურობს, თუმცა სხვაობა აქტიურ მამაკაცებსა და ქალებს შორის უმნიშვნელოა¹⁵. (იხილეთ ცხრილი N2)

¹⁵ საზოგადოებრივი დამოკიდებულებები გენდერულ თანასწორობაზე პოლიტიკასა და ბიზნესში. კვლევის ანგარიში 2013, გვ.48

ცხრილი N2¹⁶

სამოქალაქო-პოლიტიკური აქტივობები

	სულ	ქალი	კაცი
არც ერთი	37%	38%	35%
მიგიმართავთ თუ არა პირადად ან წერილობით პოლიტიკოსისათვის, ადგილობრივი, რეგიონული ან ეროვნული მთავრობის წარმომადგენლისათვის	3%	3%	3%
მიგილიათ თუ არა მონაწილეობა პოლიტიკურ ან საგანმანათლებლო საკითხებზე გამართულ შეხვედრებში	5%	4%	7%
ხართ თუ არა ადგილობრივი ორგანიზაციის კომიტეტის ლიდერი ან წევრი (რელიგიური, სოციალური, განათლების, კულტურის ან პოლიტიკურ სფეროში)	1%	1%	2%
მიგიმართავთ თუ არა წერილობით გაზეთის/ჟურნალის რედაქტორისადმი ან გამოგზავნავენ თუ არა საკუთარი აზრი ტელევიზიაში/რადიოში	0%	1%	0%
გამოსულხართ თუ არა სიტყვით ჯგუფის წინაშე	5%	3%	6%
დაგისვამთ თუ არა შეკითხვა საჯარო შეხვედრაზე	4%	3%	5%
გიჩივლიათ თუ არა რომელიმე კომპანისათვის, ორგანიზაციისათვის	0%	0%	0%
შეგიტანიათ თუ არა თქვენი საქმიანობით რაიმე წვლილი ადგილობრივ ან ეროვნულ ორგანიზაციაში (რელიგიურ, სოციალურ, განათლების, კულტურის სფეროში	3%	3%	3%
ესწრებით თუ არა რეგულარულად საქმიან შეხვედრებს	3%	2%	4%
გაგნწევიათ თუ არა ორგანიზება რაიმე ტიპის შეხვედრის / თავშეყრისათვის (ძველი მეგობრების, ნათესავების, საერთო ინტერესების მქონე ადამიანების და ა.შ.)	5%	4%	6%
დასწრებისათვის თუ არა ნებისმიერ საკითხთან დაკავშირებულ მიტინგს მშვიდობიან დემონსტრაციას	8%	6%	10%
მოგინერიათ თუ არა ხელი პეტიციაზე	4%	3%	5%
გამოგიტყვამთ მოსაზრება და ჩართულხართ ონლაინ დებატებში (მაგალითად, ფორუმში, ფეისბუქზე, ბლოგზე)	2%	2%	2%
რეგულარულად (კვირაში ერთხელ ან უფრო ხშირად) უყურებდით/უსმენდით პოლიტიკურ გადაცემებს (საინფორმაციო გამოშვება, ანალიტიკური გადაცემა, პოლიტიკური თოქ-შოუ)	53%	53%	54%
რეგულარულად (კვირაში ერთხელ ან უფრო ხშირად) იხილავდით პოლიტიკურ საკითხებს არაფორმალურ გარემოში მეგობრებთან და ნაცნობებთან	34%	34%	35%

¹⁶ საზოგადოებრივი დამოკიდებულებები გენდერულ თანასწორობაზე პოლიტიკასა და ბიზნესში. კვლევის ანგარიში, 2013, გვ.48

კაცი და ქალი პოლიტიკაში - შედარებითი ანალიზი

როგორც რაოდენობრივი, ისე თვისებრივი კვლევის შედეგები აჩვენებს, რომ პოლიტიკა უფრო მეტად მამაკაცთა საქმიანობის სფეროდ განიხილება. ქართული საზოგადოების აზრით, ქალის ადგილი პოლიტიკაში კონკრეტული, ლიმიტირებული ნიშით უნდა შემოიფარგლოს. რაოდენობრივი კვლევის მონაწილეების უმრავლესობა მიიჩნევს, რომ ზოგადად კაცს უფრო შეეფერება პოლიტიკური საქმიანობა ვიდრე ქალს (66%), ხოლო 61% მიიჩნევს, რომ კაცები ქალებთან შედარებით უკეთესი პოლიტიკური ლიდერები არიან. (იხილეთ ცხრილი N3)

ცხრილი N3¹⁷

მამაკაცები და ქალები პოლიტიკაში %

	სრულიად არ ვეთანხმები	არ ვეთანხმები	ვეთანხმები	სრულიად ვეთანხმები	არ ვიცი/უარი პასუხზე
კაცები ქალებთან შედარებით უკეთესი პოლიტიკური ლიდერები არიან	4%	31%	52%	9%	4%
კაცს უფრო შეეფერება პოლიტიკური საქმიანობა ვიდრე ქალს	3%	28%	54%	12%	3%

მონაცემების გენდერის ჭრილში განხილვა აჩვენებს, რომ უფრო მეტი კაცი მიიჩნევს, რომ კაცები ქალებთან შედარებით უკეთესი პოლიტიკური ლიდერები არიან და რომ, ზოგადად, პოლიტიკა უფრო მეტად კაცებისთვის შესაფერისი სფეროა. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ მართალია მამაკაცებთან შედარებით მცირე პროპორციით, მაგრამ მაინც, ქალების უმრავლესობაც იზიარებს მოსაზრებას, რომ კაცი უკეთესი პოლიტიკური ლიდერია (56%) და პოლიტიკა კაცის საქმიანობის სფეროა (56%). (იხილეთ ცხრილი N4)

¹⁷ საზოგადოებრივი დამოკიდებულებები გენდერულ თანასწორობაზე პოლიტიკასა და ბიზნესში. კვლევის ანგარიში. 2013, გვ.49

ცხრილი N4¹⁸

ქალები და მამაკაცები პოლიტიკაში იგენდერულ ჭრილში %

	კაცები ქალებთან შედარებით უკეთესი პოლიტიკური ლიდერები არიან		კაცს უფრო შეეფერება პოლიტიკური საქმიანობა ვიდრე ქალს	
	ქალი	კაცი	ქალი	კაცი
სრულიად არ ვეთანხმები	4%	3%	4%	3%
არ ვეთანხმები	36%	25%	35%	19%
ვეთანხმები	49%	56%	48%	61%
სრულიად ვეთანხმები	7%	13%	8%	16%
არ ვიცი/ უარი პასუხზე	5%	4%	5%	1%

საინტერესოა იმ მიზეზების ანალიზი, რომელიც განაპირობებს ქალის პოლიტიკაში ჩართულობის მიმართ მსგავს დამოკიდებულებას. კვლევის შედეგად გამოიკვეთა რამოდენიმე ფაქტორი, რომელიც განაპირობებს კაცის უპირატესად აღქმას პოლიტიკის სფეროში და შესაბამისად, ქალისთვის პოლიტიკის ნაკლებად შეთავსებადობას. ეს ფაქტორებია:

1. ქალის განსხვავებული ბუნება - ქალის, როგორც სუსტი არსების აღქმა მამაკაცთან შედარებით
2. ქალის ოჯახში დაკავებულობა
3. პოლიტიკური საქმიანობის სპეციფიკა
4. ოჯახის წევრების (მეუღლის) ნეგატიური დამოკიდებულება
5. ამომრჩეველთა მხრიდან ქალის მხარდაჭერის უფრო დაბალი ალბათობა

2013 წელს საქართველოს საარჩევნო კოდექსში შევიდა ცვლილება, რომლის თანახმად, თუკი პარტიების მიერ წარმოდგენილ სიაში კანდიდატთა ყოველ ათეულში განსხვავებული სქესი, სულ მცირე, 30%-ით მაინც იქნება წარმოდგენილი, აღნიშნული პარტია 30%-ით მეტ დაფინანსებას მიიღებს. წამახალისებელი ნორმის მიუხედავად, საქართველოში 2014 წლის ადგილობრივი არჩევნების შედეგებმა კიდევ

¹⁸ საზოგადოებრივი დამოკიდებულებები გენდერულ თანასწორობაზე პოლიტიკასა და ბიზნესში. კვლევის ანგარიში. 2013, გვ.48

ერთხელ ცხადყო, რომ არჩევნებზე ქალთა წარმომადგენლობის ზრდის ხელშეწყობისთვის გათვალისწინებულმა ფინანსური წახალისების ნორმამ ვერ გაამართლა. აღმოჩნდა, რომ ნებაყოფლობითი კვოტირების სისტემა პარტიებისთვის მხოლოდ ფინანსური დანამატის მიღების საშუალებად დარჩა. გენდერული კვოტა მსოფლიოში აპრობირებული მეთოდი და ქალების პოლიტიკაში მონაწილეობის ყველაზე ეფექტური მექანიზმია. გენდერული კვოტა საქართველოში დღეს ბევრი მოქმედი პოლიტიკოსი მამაკაცისთვის აღიქმება, როგორც მათი პოლიტიკიდან განდევნისა და გაძევების ინსტრუმენტი, თუმცა, მამაკაცებს უჭირთ იმის გაანალიზება, რომ პოლიტიკაში ქალთა რაოდენობრივი მაჩვენებლის ზრდა თითოეული კაცი პოლიტიკოსის დონემდე კი არ დადის, არამედ ის მოსახლეობის 54%-ის ინტერესების ასახვის შესაძლებლობას უკავშირდება. 2014 წელს, NDI-ის დაკვეთით, “კავკასიის კვლევითი რესურსების ცენტრმა” (CRRC) საქართველოს მასშტაბით განახორციელა საზოგადოებრივი აზრის კვლევა, რომელიც ქალთა პოლიტიკურ მონაწილეობას შეეხებოდა. გამოკითხვის შედეგების მიხედვით, რესპონდენტთა 64% ფიქრობს, რომ საქართველოში გენდერული თანასწორობა არ არსებობს, ხოლო გამოკითხულთა 68%-მა კი პარლამენტში სავალდებულო კვოტირების შემოღებას დაუჭირა მხარი¹⁹.

აღნიშნული მაჩვენებელი კიდევ ერთხელ მეტყველებს იმ ფაქტზე, რომ საქართველოს მოსახლეობის უმრავლესობა მზადაა, უფრო მეტი ქალი იხილოს პოლიტიკაში. სწორედ აღნიშნული პრობლემის დასაძლევად, თანასწორი შესაძლებლობების მიღწევის ერთადერთ, უალტერნატივო საშუალებად, პოლიტიკური პარტიებისთვის სავალდებულო კვოტირების შემოღება მიგვაჩნია, რაც პოლიტიკურ პარტიებს იძულებულს გახდის, საარჩევნო სიების 30% ქალებით დააკომპლექტონ.

¹⁹ 2014 წლის ოქტომბრის, საზოგადოებრივი აზრის კვლევის შედეგები თემაზე ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობა საქართველოში
https://www.ndi.org/sites/default/files/NDI%20Georgia_October%202014_Gender%20poll_Public%20GEO_Final_0.pdf (გადამოწმებულია 13.06.2017)

არსებულ პოლიტიკურ სისტემებში ბევრი დაბრკოლებაა ქალთა პოლიტიკაში წინსვლისათვის, კერძოდ:

- პოლიტიკური ცხოვრება და სახელმწიფო სტრუქტურები მასკულინური მოდელისაა;
- პოლიტიკურ არენაზე მამაკაცები დომინირებენ, ისინი განსაზღვრავენ პოლიტიკური თამაშის წესებს და პოლიტიკოსის შეფასების სტანდარტებს;
- პოლიტიკა დაფუძნებულია “გამარჯვება-დამარცხებისა” და შეჯიბრისა და კონფრონტაციის მოდელზე და არა ურთიერთპატივისცემაზე, თანამშრომლობასა და კონსენსუსის მიღწევაზე;
- კანდიდატ ქალებს პარტიების მხრიდან ნაკლები მხარდაჭერა აქვთ, მათ შორის ფინანსური მხარდაჭერა.

3.6. კვოტები ქალთა პოლიტიკური წარმომადგენლობის გასაზრდელად

რადგან პოლიტიკაში ქალთა რიცხვი ნელა იზრდება, მსოფლიოს ბევრ ქვეყანაში ქალები მოითხოვენ ეფექტური მეთოდების გამოყენებას პოლიტიკაში გენდერული ბალანსის მისაღწევად. კვოტა ერთ-ერთი ასეთი ეფექტური მექანიზმია, რომელიც საშუალებას იძლევა ნახტომისებურად გავზარდოთ პოლიტიკოს ქალთა რაოდენობა. ამიტომ გენდერული თანასწორობის ბევრი მომხრე კვოტებს იმედით უყურებს. ამავე დროს კვოტების სისტემა ბადებს ბევრ სერიოზულ კითხვას და, ხშირად, ძალიან სერიოზულ წინააღმდეგობას აწყდება. რა არის კვოტების განხორციელების საუკეთესო გზა? რა არგუმენტები არსებობს კვოტების დასაცავად და მის საწინააღმდეგოდ²⁰?

²⁰ ლ. ხომერიკი. “გენდერი და პოლიტიკა”, თბ., 2006, 13

კვოტირების ეფექტური და წარმატებული ნიმუშია შიდა პარტიული კვოტები. ასეთი კვოტები გამოიყენება ჩრდილოეთის ქვეყნებში, სადაც ქალთა წარმომადგენლობა პოლიტიკაში ყველაზე მაღალია. (2006 წლის მონაცემებით შვედეთის პარლამენტში ქალები შეადგენდნენ 40%-ს, ნორვეგიაში 38%-ს, ფინეთსა და დანიაში 34%-ს). უნგრეთის სოციალისტურ პარტიას დაწესებული აქვს 20% კვოტა ქალებისათვის. ლიტვის სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას აქვს დაწესებული კვოტა - მინიმუმ 1/3 ორივე სქესისათვის²¹.

სხვადასხვა ქვეყნის პარლამენტების საქმიანობის გამოცდილება ადასტურებს, რომ პარლამენტში ქალთა პროცენტულ რაოდენობას გავლენა აქვს საკანონმდებლო პროცესზე. როდესაც პოლიტიკის განსაზღვრის და ფორმირების პროცესში ქალები არიან ჩართულნი, ეს პირდაპირ აისახება იმ საკითხების გააქტიურებაზე, რასაც შესაბამისი გამოცდილების არქონის გამო მამაკაცები პრიორიტეტად არ/ვერ აქცევენ. ეს კიდევ ერთხელ ადასტურებს იმას, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია პოლიტიკის ფორმირების პროცესში ინფორმირებული მონაწილეობა და განსხვავებული პერსპექტივებისა და გამოცდილებების სინთეზი, რასაც საბოლოოდ სწორედ შინაარსზე აქვს გავლენა. ასე მაგალითად, პარლამენტში ქალთა 20%-იანი წარმომადგენლობისას კანონმდებლები სერიოზულად იწყებენ იმ კანონპროექტებზე მუშაობას, რომლებიც ბავშვთა ინტერესებს ეხება; 30%-იანი წარმომადგენლობის შემთხვევაში, განიხილება და მიიღება ის კანონები და სახელმწიფო პროგრამები, რომლებიც ქალთა ინტერესებიდან გამომდინარეობს; ხოლო 40-50%-იანი წარმომადგენლობის დროს მიიღება მაღალი პასუხისმგებლობის ისეთი პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური სახის გადაწყვეტილებები, რომლებიც ხელს უწყობს ქვეყნის მდგრად განვითარებას.

ქართულ კონტექსტში გვჭირდება სისტემა, სადაც ქალს ექნება შანსი, დაწინაურდეს და პოლიტიკაში ქალების წარმომადგენლობა უფრო მრავალფეროვანი გახადოს. დღეისათვის არსებული სისტემური ბარიერები მხოლოდ ერთეული ქალებისთვის ხდის შესაძლებელს პოლიტიკაში მოხვედრას. ამის შედეგი ხშირად

²¹ კვოტირების სისტემა თბილისი, 2014 http://www.ysg.ge/upload/file/kvotirebis_sistema.pdf

ისაა, რომ პოლიტიკაში მოხვედრილი ქალები აღარ ახდენენ იდენტიფიცირებას ქალებთან, როგორც ჯგუფთან. ქალი წარმომადგენლების მიერ ქალების ინტერესების დაცვა კვოტირების გამოწვევას წარმოადგენს, თუმცა ამ გამოწვევის პასუხი სწორედ სისტემის ცვლილებაა - სისტემამ უნდა შეუწყოს ხელი მეტი ქალის მოსვლას, და ამავდროულად, სისტემამ უნდა წაახალისოს ის ქალები, რომლებსაც ცვლილების მოხდენა სურთ. ასეთი ქალების გადაწყვეტილების მიმღებ პოზიციაზე ყოფნა გააუმჯობესებს წარმოდგენებს ლიდერი ქალის შესახებ, მეტი ქალისთვის გახდება სამაგალითო და ეტაპობრივად, ქალების წარმომადგენლობის გასაუმჯობესებლად კვოტირების საჭიროება მოიხსნება კიდევ²².

ზემოთხსენებული სისტემური ბარიერების დასაძლევად ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის სამუშაო ჯგუფმა ინიციატივა შეიმუშავა, რომელიც გენდერული კვოტების საკანონმდებლო დონეზე ინიცირებას ისახავს მიზნად. ინიციატივა არჩევნებში მონაწილე პარტიებისთვის/საარჩევნო ბლოკებისთვის 50%-იანი გენდერული კვოტის დაწესებას გულისხმობს. თუმცა ეს არ ნიშნავს, რომ 150 საპარლამენტო მანდატი თანაბრად გაიყოფა ქალებზე და კაცებზე: 50%-იანი კვოტა არ ნიშნავს 75 ქალს პარლამენტში. საქართველოს პარლამენტი პროპორციული სისტემით არჩეული 77 და მაჟორიტარული სისტემით არჩეული 73 დეპუტატისგან შედგება. სავალდებულო კვოტა კი მხოლოდ პროპორციულ სიაზე ვრცელდება. შესაბამისად 50%-იანი კვოტა უდრის დაახლოებით 38 დეპუტატ ქალს 150 წევრიანი პარლამენტიდან.

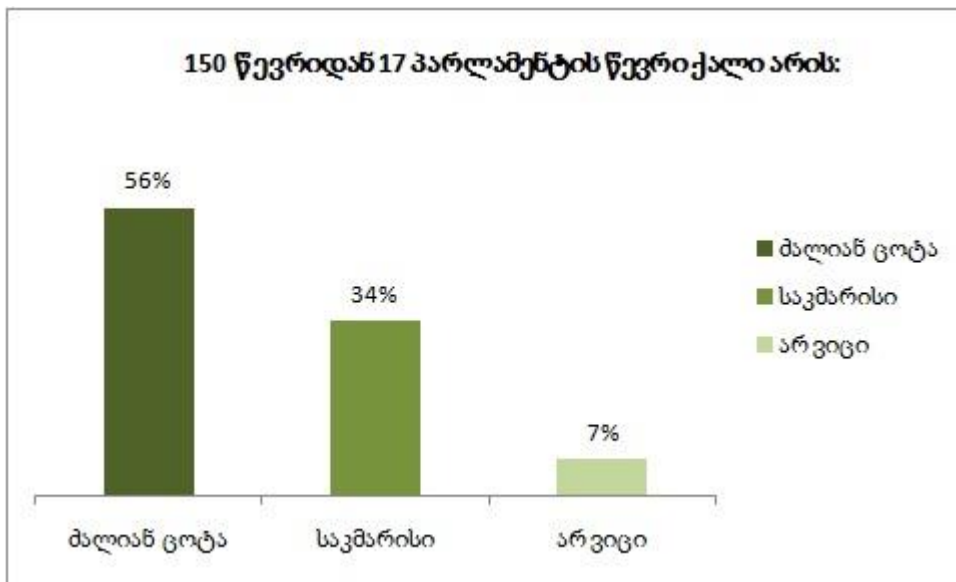
მოსახლეობას სურს, იხილოს მეტი ქალი პოლიტიკაში

როდესაც კვოტირებაზე, როგორც ინსტრუმენტზე ვმსჯელობთ, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ მოქალაქეებში იზრდება მოთხოვნა, იხილონ ქალების უკეთესი წარმომადგენლობა პოლიტიკაში. მაგალითად: NDI-ის 2014 წლის შემოდგომაზე

²² გენდერული კვოტა უკეთესი პოლიტიკისთვის 22. Apr. 2015 ავტორი თეონა ყუფუნია
<http://www.feminism-boell.org/ka/2015/04/22/genderuli-kvota-uketesi-politikistvis>

ჩატარებული კვლევის ფარგლებში დაისვა კითხვა პარლამენტში არსებული გენდერული გადანაწილების შესახებ და აღმოჩნდა, რომ მოსახლეობის ნახევარზე მეტისთვის (56%) 17 ქალი პარლამენტარი ძალიან ცოტაა (კვლევის მომენტისთვის პარლამენტში 17 ქალი იყო).

საზოგადოებრივი აზრის კვლევა, 2014. Creator: NDI. All rights reserved.

უფრო მეტიც, მოსახლეობის ნახევარზე მეტს სურს, მეტი ქალი იხილოს პოლიტიკაში და ფიქრობს, რომ პარლამენტში ქალი დეპუტატების რიცხვის გაზრდა დადებითად იმოქმედებს ქვეყნის განვითარებაზე. NDI-ის კვლევის მიხედვით, სავალდებულო გენდერული კვოტის იდეამ საზოგადოების დიდ ნაწილში მხარდაჭრა ჰპოვა - საქართველოს მოსახლეობის 68% მხარს უჭერს გენდერულ კვოტას. ეს მაჩვენებელი კიდევ უფრო მაღალია იმ რესპონდენტებს შორის, ვინც აცხადებს, რომ მონაწილეობას მიიღებს მომავალ არჩევნებში – მათი რაოდენობა 72%-ს შეადგენს.

3.7 გენდერული კვოტების დადებითი მხარეები და სიძნელები

კვოტების წარმატებულ სისტემას მოსდევს პარტიების მიერ აქტიური პოლიტიკის წარმოება კვალიფიციური კანდიდატი ქალების მოსაზიდად;

კვოტების განხორციელებას პარტიისათვის შემდეგი დადებითი მხარეები აქვს:

- პარტიას ემატება ახალი რესურსი, იზრდება პარტიაში აქტიური წევრი ქალების რიცხვი;
- პარტია უკეთ მუშაობს ამომრჩეველ ქალებთან, შესაბამისად იზრდება პარტიის მხარდამჭერ ქალთა რიცხვი.

კვოტების შემოღებას თან სდევს სიძნელები:

-კვოტების შემოღება იმისთვისაა საჭირო რომ ქალები გააძლიეროს, მაგრამ თუ ქალები უკვე გარკვეულ ძალას არ ფლობენ, კვოტების შემოღებას ვერ მიაღწევენ, რადგან, როგორც წესი, კვოტების დაწესება გააფთრებულ წინააღმდეგობას აწყდება.

გენდერული თანასწორობის უზრუნველყოფისაკენ მიმართული პოლიტიკის განხორციელება საქართველოში

სახელმწიფო დონეზე ეფექტური გენდერული პოლიტიკის გატარებისათვის აუცილებელია ქვეყანაში არსებობდეს ინსტიტუციური მექანიზმები, რომლებიც უზრუნველყოფენ გენდერული თანასწორობის მიღწევის სტრატეგიის შემუშავებასა და განხორციელებას, აგრეთვე, ამ სფეროში აღებული საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულების კოორდინირებას.

1994 წელს საქართველო მიუერთდა “ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის კონვენციას”. 1995 წელს კი, პეკინში გამართულ ქალთა IV მსოფლიო კონფერენციაზე შეუერთდა იმ ქვეყანათა რიცხვს, რომლებიც შეთანხმდნენ, შეემუშავებინათ ქალთა მდგომარეობის გაუმჯობესების ეროვნული სამოქმედო გეგმა

პეკინის პლატფორმის ცხოვრებაში გასატარებლად. დღემდე ამ მიმართულებით საქართველოს მნიშვნელოვანი ნაბიჯები არ გადაუდგამს.

საქართველოში გენდერული თანასწორობის უზრუნველყოფის ეროვნული ინსტიტუციური მექანიზმის ჩამოყალიბების შემდგომი ეტაპი ვარდების რევოლუციის შემდეგ დაიწყო. მუშაობა ორი მიმართულებით წარიმართა: ადგილობრივი ქალთა ორგანიზაციების კოალიციის ერთმა ჯგუფმა მთავრობას წარუდგინა ინიციატივა, რომელიც ითვალისწინებდა გენდერული თანასწორობის სახელმწიფო კომისიის შექმნას, ხოლო გაეროს განვითარების პროგრამის ახლამოქმედებულმა პროექტმა „გენდერი და პოლიტიკა“ მიზნად დაისახა პარლამენტის სპიკერთან არსებული გენდერული თანასწორობის საბჭოს ჩამოყალიბება. ორივე მიმართულებით გაწეული დიდი ძალისხმევის შედეგად, საქართველოში პირველად მივიღეთ ისეთი მდგომარეობა, როცა გენდერულ თანასწორობაზე მომუშავე სტრუქტურა არსებობს ხელისუფლების როგორც აღმასრულებელ, ისე საკანონმდებლო შტოში.

2006 წლის 24 ივლისს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო სახელმწიფო გენდერული კონცეფცია. პარლამენტის მიერ გადადგმული ეს ნაბიჯი მიუთითებს იმაზე, რომ ქვეყანაში გენდერული თანასწორობა რეალურ პრიორიტეტს წარმოადგენს.

ამგვარად, გენდერული თანასწორობა უკვე აღიარეს, როგორც ათასწლეულის განვითარების გამოწვევების (MDGs) გასაღები. გენდერული თანასწორობა არ წარმოადგენს საბოლოო მიზანს, ეს აუცილებელი წინაპირობაა იმისათვის, რომ შევქმნათ უკეთესი მომავალი, დავძლიოთ გლობალური სიღარიბე, დავამარცხოთ ექსტრემიზმი და მივალწიოთ ეკონომიკურ ზრდას, მშვიდობასა და კეთილდღეობას მთელს მსოფლიოში. თუკი ჩვენი საზოგადოების მიერ ამ ურთიერთკავშირების გაცნობიერება მოხდება, საქართველოში გენდერული თანასწორობის გულშემატკივართა რაოდენობა მნიშვნელოვნად გაიზრდება.

თავი IV გენდერული კვოტირება – მისაღები თუ მიუღებელი ფორმა პოლიტიკაში ქალების როლის გაზრდისთვის

მივადექით იმ თემას, რომელიც ბოლო პერიოდის, აქტიური განსჯისა და განხილვის საგანია – გენდერული კვოტირება. “კვოტა” ლათინური სიტყვაა და ის რისამე დასაშვებ რაოდენობას, მიღებულ ნორმას ნიშნავს. ეს არის ნორმა, რომელიც სხვადასხვა ქვეყანაში, დავუშვათ, რელიგიური, ეთნიკური, ლინგვისტური უმცირესობებისათვის დაწესებულ შეღავათს გულისხმობს, რათა პარლამენტში მათი წარმომადგენლებიც მოხვდნენ და უმცირესობათა ინტერესებზე ყურადღების გამახვილება შეძლონ. იმავე პრინციპს ეფუძნება ქალთა კვოტები – მრავალ ქვეყანაში კვოტების მეშვეობით არის გარანტირებული პარლამენტში, მთავრობასა თუ პარტიულ სიაში ქალთა გარკვეული რაოდენობის მოხვედრა.

თავდაპირველად უნდა ითქვას, რომ ქალთა უფლებები, მამაკაცებთან ერთად, თანაბარ პირობებში, სრულფასოვნად ჩაერთონ ქვეყნის პოლიტიკურ და საარჩევნო პროცესებში, წარმოადგენს ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებას. ეს უფლებები აღიარებულია საერთაშორისო და რეგიონული სამართლის ისეთი ინსტრუმენტებით, როგორცაა “ადამიანის უფლებების უნივერსალური დეკლარაცია”, “საერთაშორისო შეთანხმება სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ”, “კონვენცია ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ”, “გაეროს უსაფრთხოების საბჭოს რეზოლუცია 1325 ქალები მშვიდობისა და უსაფრთხოებისათვის” და ა.შ.

გასული წლის ზაფხულში თამარ დეკანოსიძე თავის კოლეგა ბაია პატარაიასთან ერთად ჟენევაში, დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტის სესიაზე იმყოფებოდა. სესიას საქართველოს პარლამენტის წარმომადგენლებიც ესწრებოდნენ. როგორც თამარ დეკანოსიძე ამბობს, სწორედ ამ სესიაზე მიმართეს კომიტეტის წევრებმა ხელისუფლების წარმომადგენლებს რეკომენდაციით, რომლის მიხედვითაც, პირველი – სახელმწიფომ უნდა მიიღოს ზომები, რომ ქალთა მიმართ ძალადობის პრობლემა უსწრაფესად აღმოიფხვრას, და მეორე – იქიდან გამომდინარე, რომ საქართველოში ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობა საგანგაშოდ დაბალია,

სახელმწიფომ უნდა იზრუნოს სავალდებულო კვოტების შემოღებაზე, რათა ეს პრობლემა გადაიჭრას.

რატომ მაინცდამაინც სავალდებულო გენდერული კვოტები, მაშინ როდესაც სხვა გზებიც არსებობს პოლიტიკაში ქალთა მონაწილეობის გაზრდისა? როგორც გამოცდილებამ აჩვენა, ე.წ. წამახალისებელი ფაქტორები ამ პრობლემის მოსაგვარებლად არ მოქმედებს. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს კანონმდებლობაში არ არსებობს სავალდებულო გენდერული კვოტირების იურიდიული მექანიზმი. საქართველოს ორგანული კანონი “მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ” აწესებს მხოლოდ ნებაყოფლობით, ფინანსურ წამახალისებელ ნორმას, რომლის მიხედვითაც, საარჩევნო სუბიექტი, რომელიც იღებს სახელმწიფო დაფინანსებას, მიიღებს 30%-ის ოდენობით დანამატს, თუკი მის მიერ წარდგენილ სიაში კანდიდატთა ყოველ ათეულში ერთიმეორისგან განსხვავებული სქესი იქნება წარმოდგენილი, სულ მცირე, 30%-ით. როგორც არაერთმა საპარლამენტო თუ ადგილობრივმა არჩევნებმა გამოავლინა, აღნიშნული ნორმა არასაკმარისია გენდერული ბალანსის მნიშვნელოვნად გასაუმჯობესებლად. სწორედ ამიტომ მოითხოვენ ჯერ კიდევ 2000-იანი წლების დასაწყისიდან ქალთა უფლებებზე მომუშავე ორგანიზაციები საარჩევნო კოდექსში ცვლილებასა და გენდერული კვოტირების შემოღებას.

გენდერული კვოტა პოლიტიკურ ინსტიტუციებში ქალთა მონაწილეობის გასაძლიერებლად კანონით განსაზღვრული ნორმაა და უმეტეს შემთხვევაში მოიაზრება როგორც დროებითი ზომა, რომელიც გენდერულ თანასწორობასა და წარმომადგენ-ლობითი დემოკრატიის გაძლიერებას ემსახურება. იქიდან გამომდინარე, რომ საქართველოში პროპორციული და მაჟორიტარული საარჩევნო სისტემაა, ქალთა უფლებადამცველები ფიქრობენ, რომ სავალდებულო გენდერული კვოტირების შემთხვევაში პროპორციული საარჩევნო სისტემა ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობის კუთხით საუკეთესო შედეგს აჩვენებს. რაც შეეხება პროცენტულ მაჩვენებელს, გენდერული კვოტირების საკითხებზე მომუშავე ორგანიზაციები თანხმდებიან, რომ პარტიულ სიაში ყოველი მეორე წარმომადგენელი ქალი უნდა იყოს, ანუ 50% განსხვავებული სქესისა. ამ გათვლებით, თუკი საარჩევნო კოდექსში

მოთხოვნილი ცვლილებები შევა, მომდევნო მოწვევის პარლამენტში 150 პარლამენტარიდან 38 ქალი უნდა იყოს: “ის კანონპროექტი, რომელიც ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის ჯგუფმა შეიმუშავა, გულისხმობს ცვლილების შეტანას პროპორციულ საარჩევნო სისტემაში. 150 პარლამენტარიდან, დღესდღეობით, პროპორციული წესით 77 დეპუტატია არჩეული. და როდესაც პარტიები წარადგენენ საარჩევნო სიას, სწორედ ეს სია უნდა იყოს დაკომპლექტებული განსხვავებული სქესის წარმომადგენლებით, რაც გამოიწვევს, იმას, რომ 77 დეპუტატიდან 38 მაინც ქალი იქნება”.²³

აღსანიშნავია, რომ ქალები დღეს მრავლად არიან პოლიტიკურ პარტიებში წარმოდგენილები, მაგრამ ისინი ძირითადად რუტინულ, ე.წ. “შავ” სამუშაოს ასრულებენ. არჩევნების დროს პარტიები მათ კანდიდატურებს არ განიხილავენ და არ წამოაყენებენ – ქალები ან საერთოდ არ შეჰყავთ პარტიულ სიებში, ან შეჰყავთ, მაგრამ არა ე.წ. “გამსვლელ” ადგილებზე. “თანაპარტიელებისა და საკუთარი ოჯახების მხრიდან მხარდაჭერის ნაკლებობის გამო, პოლიტიკური წინსვლა გაცილებით უფრო რთულად მისაღწევია ქალებისათვის, ვიდრე კაცებისთვის.

ისინი იმაზეც თანხმდებიან, რომ დღეს საზოგადოება ქალს ისევ და ისევ ტრადიციულ, ოჯახურ გარემოში მოიაზრებს და არა პოლიტიკაში. “საქართველოში მიაჩნიათ, რომ პოლიტიკა “ბინძური” საქმეა და, შესაბამისად, იქ ქალის ადგილი არ არის – და მისი საქმე მხოლოდ ოჯახი და შვილებია. ჩვენს ქვეყანაში დღემდე თვლიან, რომ თუ ქალი მუშაობს, ის შედარებით უმნიშვნელო, უპრეტენზიო და დაბალანაზღაურებადი საქმით უნდა დაკავდეს”. მათი აზრით, ესეც არის ერთ-ერთი განმაპირობებელი ფაქტორი იმისა, რომ საარჩევნო პროცესში სრულფასოვნად ჩართულობისათვის ქალებს არ გააჩნიათ პოლიტიკური თუ ეკონომიკური კაპიტალი. გარდა ამისა, კიდევ ერთი არგუმენტი, რომელსაც გენდერული კვოტირების მოწინააღმდეგეები იშველიებენ დისკუსიებში, არის ის, რომ, მათი თქმით, ქალები ადვილად მართვადები არიან და გადაწყვეტილებებს მათ მაგივრად კაცები მიიღებენ. აი, რას ამბობს ამ საკითხზე თამარ დეკანოსიძე: “ეს მოსაზრება იმთავითვე ძალიან

²³ ²³ მარიტა ჭანიშვილი ქალები პოლიტიკაში. კვოტით თუ მის გარეშე
<http://forbes.ge/news/706/qalebi-politikaSi>

დისკრიმინაციულია. რატომ და ვის უნდა ეგონოს, რომ ქალი უფრო ადვილად მართვადია, ვიდრე კაცი? რომელიმე გამოკვლევა ადასტურებს ამას? კი, ადამიანი შეიძლება იყოს ვინმესგან მართვადი, მაგრამ ის შეიძლება იყოს როგორც ქალი, ისე კაცი. არ არსებობს არც ერთი მტკიცებულება, რომელიც ადასტურებს, რომ ქალის მართვა უფრო მარტივად შეიძლება, ვიდრე კაცის²⁴.

თუმცა, უნდა ითქვას ისიც, რომ კვოტირების შემოღების მოწინააღმდეგეებს სხვა, უფრო მყარი არგუმენტებიც აქვთ. მაგალითად, ისინი მიიჩნევენ, რომ კვოტირება ეწინააღმდეგება თანაბარი შესაძლებლობების პრინციპს, და ამ შემთხვევაში, კაცებთან შედარებით, ქალებს ენიჭებათ უპირატესობა. გარდა ამისა, ისმის მოსაზრება იმის თაობაზეც, რომ კვოტირება არადემოკრატიული პროცესია და ამომრჩეველს უნდა ჰქონდეს უფლება, თავად გადაწყვიტოს, ვის აირჩევს. ისინი ამბობენ იმასაც, რომ კვოტირების შემოღების შემდეგ პოლიტიკოსებს აირჩევენ მათი სქესის და არა კვალიფიკაციის გამო, რის შედეგადაც უფრო კვალიფიციურ კანდიდატებს შეიძლება პარლამენტში მოხვედრის შანსი არ მიეცეთ. ბევრ ქალს არ სურს, მხოლოდ იმიტომ აირჩიონ, რომ ქალია.

სწორედ ამ აზრს იზიარებს “საქართველოს რეფორმების ასოციაციის” თანადამფუძნებელი ელენე ხოშტარია და მიიჩნევს, რომ გენდერული კვოტირების შემოღება ნიშნავს იმას, რომ ქალებს თავად არ შესწევთ უნარი, დაიკავონ ღირსეული პოზიციები ამა თუ იმ საფეხურზე და ამისთვის ხელოვნურად შექმნილი, განსაკუთრებული პირობები სჭირდებათ: “მგონია, რომ მივიღებთ არა უფრო მეტ მართლაც ღირსეულ ქალს პარლამენტში ან სხვა სახელმწიფო სტრუქტურებში, არამედ ვიღაცის ნათესავებსა და ახლობლებს, რომლებიც ბუნებრივად არ გამოირჩევიან იმ თვისებებით, რომ დაიკავონ შესაბამისი ადგილი სხვადასხვა თანამდებობაზე. ჩემთვის, პიროვნულად, როგორც ქალისთვის, შეურაცხმყოფელი იქნება იმის ცოდნა, რომ მე კვოტით უნდა დავიკავო ესა თუ ის პოზიცია და არა თავისუფალი კონკურენციის პირობებში”.

²⁴ მარტა ჭანიშვილი ქალები პოლიტიკაში. კვოტით თუ მის გარეშე
<http://forbes.ge/news/706/qalebi-politikaSi>

მიმოვიხილოთ რამდენიმე განვითარებული ქვეყნის გამოცდილება კვოტების გამოყენების სფეროში²⁵:

ნორვეგია

ნორვეგია შიდაპარტიული კვოტების გამოყენების პიონერია. მემარცხენე სოციალისტურ პარტიას (შV) 1975 წლიდან აქვს შემოღებული 40% კვოტა ორივე სქესისათვის. ასევე ახორციელებს სიაში სხვადასხვა სქესის კანდიდატთა მონაცვლეობის წესს (ზიპპინგ სესტემ). 40% კვოტა ორივე სქესისათვის ასევე დაწესებული აქვს ნორვეგიის ლეიბორისტული პარტიას 1983 წლიდან, ცენტრისტულ პარტიას 1989 წლიდან, ქრისტიანულ სახალხო პარტიას 1993 წლიდან.

გერმანია

გერმანიაში კვოტები არც კონსტიტუციითა განსაზღვრული და არც საარჩევნო კანონით. მაგრამ პოლიტიკური პარტიები იყენებენ შიდაპარტიულ კვოტებს საარჩევნო სიის ფორმირებისას. მაგალითად, დემოკრატიული სოციალიზმის პარტია იყენებს 50% კვოტას პარტიულ სიებში. ალიანსი 90/მწვანეებიც 1986 წლიდან იყენებენ ასევე 50%-იან კვოტას. ქრისტიან-დემოკრატიულ პარტიაში 1996 წლიდან დაწესდა, რომ სიაში მინიმუმ ყოველი მესამე კანდიდატი ქალი უნდა იყოს. სოციალ-დემოკრატიული პარტიამ კვოტების სისტემა შემოიღო 1988 წლიდან. 1990 წლისათვის მიზანი იყო 25% ქალი კანდიდატის ჩართვა სიებში, 1994 წლისათვის 33%-ს, და 1998 წლისათვის კი უკვე 40%- ისა. 40%-იანი გენდერული კოვტა მოითხოვს ასევე, სიის ისე აგებას, რომ სიის ბოლო ადგილებზე მხოლოდ ერთი სქესი არ მოხვდეს, რისთვისაც სიაში მინიმუმ ყოველი მეხუთე მაინც იყოს განსხვავებული სქესის, ვიდრე წინა ოთხეული.

რაკილა 80-იანი წლებიდან თითქმის ყველა პარტიამ დაუჭირა მხარი საკანონმდებლო ორგანოებში ქალთა მონაწილეობის გაზრდისათვის მიზანმიმართული საქმიანობის განხორციელებას, ბუნდესტაგში ქალთა რიცხვი გაიზარდა 10%-დან (1983 წ.) 20%-მდე (1990 წ.), 1997 წ. გახდა 26,6%, 2005 წლისათვის კი 31,8%-ს მიაღწია.

²⁵ ლელა ხომერიკი გენდერი და პოლიტიკა თბ. 2006 გვ.14

დიდი ბრიტანეთი

ბრიტანეთში დიდი ხნის მანძილზე ქალები მხარს უჭერდნენ კონსერვატიულ პარტიას და ითვლებოდნენ კონსერვატორთა “საიდუმლო იარაღად”. 1990 წლებში კონსერვატიული პარტია მივიდა დასკვნამდე, რომ ქალთა მდგომარეობაში მომხდარი რადიკალური ცვლილებების შემდეგ, მას ერთხელ და სამუდამოდ არ ჰქონდა გარანტირებული ქალი ამომრჩევლების მხარდაჭერა. პარტიამ დაიწყო ქალების მიმართ პოზიტიური დეკლარაციების და საქმიანობის განხორციელება. 1992 წლის საპარლამენტო არჩევნების შემდეგ პარტიის თავმჯდომარემ ნ. ფაულერმა მოუწოდა თავის პარტიას წარედგინათ არა ნაკლებ 100 ქალი კანდიდატისა, პარლამენტის შემდგომი არჩევნებისათვის. მართალია, ეს მიზანი ბოლომდე ვერ იქნა მიღწეული, მაგრამ 1997 წლის არჩევნებზე კონსერვატორებმა წარადგინეს 67 კანდიდატი ქალი²⁶.

ლიბერალ-დემოკრატიულ პარტიას აქვს წესი, რომ ყოველ საარჩევნო ოლქში კანდიდატთა ჩამონათვალში არც ერთი სქესი არ უნდა იყოს ერთ მესამედზე ნაკლები. ასევე, პარტიამ გამოიყენა საარჩევნო სიაში სხვადასხვა სქესის კანდიდატთა მონაცვლეობის პრინციპი ევროპის პარლამენტის არჩევნებზე 1999 წელს. ლეიბორისტული პარტიისათვის, რომელიც 18 წლის განმავლობაში (1979-დან 1997 წლამდე)²⁷ ოპოზიციაში იყო, ქალთა დაწინაურება პარტიაში ამომრჩეველთა შორის მხარდაჭერის გაზრდის ერთ-ერთი გზა აღმოჩნდა. გენდერული დემოკრატიის გაფართოება იყო ნაწილი პარტიის ზოგადი მოდერნიზაციისა და დემოკრატიზაციისა, რამაც ხელი შეუწყო ლეიბორისტების გამარჯვებას. პარტიამ შეიცვალა თავისი “მამაკაცური” იმიჯი და 80-იანი წლების ბოლოს შეიმუშავა გენდერული კვოტირების პროგრამა. დაწესდა 40%-იანი გენდერული კვოტა პარტიის ყველა არჩევითი ორგანოსათვის და დაისახა გეგმა საპარლამენტო ფრაქციაში ქალთა რიცხვს მიეღწია 50%-თვის. ეს ბოლო დებულების შესრულებას ბევრი სიძნელე ახლდა, რადგანაც ბრიტანეთში მოქმედებს მაჟორიტარული საარჩევნო სისტემა, ერთმანდატიან ოლქებიდან აირჩევა თითო დეპუტატი.

²⁶ ლელა ხომერიკი გენდერი და პოლიტიკა თბ. 2006 გვ.15

ლეიბორისტულმა პარტიამ 1992 წელს გადაწყვიტა გათავისუფლებული, ვაკანტური ადგილების 50%-ზე მხოლოდ ქალების დაესახელებინა. მაგრამ ეს გადაწყვეტილება გასაჩივრდა და 1996 წელს სასამართლომ ის გააუქმა, როგორც მამაკაცებისათვის დისკრიმინაციული და 1975 წელს მიღებული “სქესების დისკრიმინაციის აქტთან” შეუთავსებელი. შოტლანდიის პარლამენტისა და უელსის ეროვნული ანსამბლეს 1999 წლის არჩევნებისათვის ლეიბორისტულმა პარტიამ გამოიყენა მეზობელი საარჩევნო ოლქების დაწყვილების სისტემა. თითოეულ წყვილისათვის ამ ორი ოლქის პარტიის წევრები იკრიბებოდნენ და ერთად ირჩევდნენ ერთ ქალსა და ერთ მამაკაც კანდიდატს. პარტიის თითოეულ წევრს ჰქონდა ორი ხმა ერთი ქალი კანდიდატის ასარჩევად და ერთი მამაკაცი კანდიდატისათვის²⁸.

2001 წელს პარლამენტმა მიიღო სქესთა დისკრიმინაციის (საარჩევნო კანდიდატების) აქტი, რომელიც შესაძლებლობას აძლევს პოლიტიკურ პარტიას განახორციელოს პოზიტიური ქმედებები (პოსიტივე აცტიონ) ქალ კანდიდატთა სასარგებლოდ, ისე რომ არ დაარღვიოს შრომის კანონმდებლობა.

საფრანგეთი

საფრანგეთში გენდერული კვოტების აუცილებლობა კონსტიტუციით არის განსაზღვრული. 1999 წელს კონსტიტუციაში შევიდა დამატება, რომლის მიხედვითაც “კანონმდებლობა მხარს უჭერს ქალისა და კაცისათვის საარჩევნო მანდატთა თანაბარ მისაწვდომობას” და პოლიტიკურს პარტიებს აკისრებს თანაბარი მისაწვდომობის უზრუნველყოფის პასუხისმგებლობას. ამ შესწორებას “პარიტეტული რეფორმა” ეწოდა. 200 წელს ახალი საარჩევნო კანონით განისაზღვრა, რომ პარიტეტული რეფორმა 50%-50% შეეხება ყველა დონის პროპორციულ არჩევნებს: მუნიციპალურ არჩევნებს ქალაქებისათვის, სადაც 3 500 მეტი მცხოვრებია;

- სენატის არჩევნებს, პროპორციულად არჩეული სენატორთა მანდატებისათვის;
- რეგიონულ არჩევნებს;
- ევროპის პარლამენტის არჩევნებს;

²⁸ ლელა ხომერიკი გენდერი და პოლიტიკა თბ. 2006 გვ.16

- პარიზის საბჭოს არჩევნებს;
- პარიზის, ლიონისა და მარსელის რაიონის საბჭოების არჩევნებს.

ეს რეფორმა მოითხოვს ასევე პარტიების მიერ დასახელებულ კანდიდატთა შორის გენდერული ბალანსის დაცვას საფრანგეთის პარლამენტის არჩევნებისას, რომელიც ორტურიანი მაჟორიტარული სისტემით ტარდება. 2000 წლის საარჩევნო კანონმა დააწესა ფინანსური დასჯა იმ პოლიტიკური ორგანიზაციებისათვის, რომლებიც არ დაიცავდნენ დასახელებულ კანდიდატთა შორის გენდერულ ბალანსს. საფრანგეთში სახელმწიფო ფინანსირებას პოლიტიკური ორგანიზაციებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს. მაგალითად, 1999 წელს სახელმწიფო დოტაციამ შეადგინა პოლიტიკური სუბიექტების მთელი შემოსავლის 51 პროცენტი. სახელმწიფოსაგან მიღებული ფინანსები მცირდება, თუ პარტიტიდან გადახრა გაცდება 2%-ს. ამგვარად, პარტია, რომელიც დაასახელებს 49% ქალ კანდიდატს და 51% მამაკაცს არ დაჯარიმდება, მაგრამ მეტი განსხვავების შემთხვევაში დაჯარიმდება, შემდეგი წესით: თუ პარტიის მიერ წარდგენილი ქალი და მამაკაცი კანდიდატების რიცხვი 2%-ზე მეტად განსხვავდება, მაშინ სახელმწიფო დახმარება მცირდება ამ განსხვავების ნახევრით²⁹.

მაგალითად, თუ პარტიმ წარადგინა 60% მამაკაცი კანდიდატი, ხოლო 40% ქალი, განსხვავება 20%-ის ტოლი იქნება და მაშინ პარტიას სახელმწიფო დახმარება შეუმცირდება 10%-ით. მუნიციპალურ დონეზე კი, სადაც არჩევნები პროპორციული სისტემით ტარდება, კვოტები კიდევ უფრო ეფექტურად ტარდება: საარჩევნო ადმინისტრაცია უბრალოდ არ გაატარებს რეგისტრაციაში ისეთი პარტიის სიას, რომელიც პარტიტიტის მოთხოვნას არ შეესაბამება.

პოლიტიკური პარტიებიდან საფრანგეთის სოციალისტურ პარტიას 1990 წლიდან ჰქონდა 50% კვოტა საარჩევნო სიებისათვის.

²⁹ ლელა ხომერიკი გენდერი და პოლიტიკა თბ. 2006 გვ.16

V თავი სამაგისტრო ნაშრომის კვლევის შედეგები

5.1 ქალთა კვოტირების აუცილებლობა საქართველოში

კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ შესაძლებელია გამოიყოს რამდენიმე ასპექტი: ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობა ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნებში, გენდერული კვოტირების საკანონმდებლო რეგულირების მისაღებად მნიშვნელოვანი ღონისძიებების გატარება, საქართველოს სახელმწიფოს მიდგომა ქალთა პოლიტიკური გააქტიურების კუთხით. ექსპერტ-მკვლევართა და პოლიტიკოსთა შეხედულებები განხილულ საკითხებზე.

5.2 გენდერული კვოტირების საკანონმდებლო რეგულირება

როგორც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, კვოტირების მომხრეთა ნაწილი მიიჩნევს, რომ აუცილებელია საკანონმდებლო დონეზე დარეგულირებული სახით მივიღოთ ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის ჩამოყალიბებული სტრუქტურა. სწორედ ამ მოთხოვნის მომხრეების თაოსნობით 2017 წლის მაისის თვეში დაიწყო ხელმოწერების შეგროვება. აღნიშნული ინიციატივა ქალთა საინფორმაციო ცენტრისა და გენდერული თანასწორობის ქსელის ხელშეწყობით წამოიწყო.

გენდერული თანასწორობის ქსელის კოორდინატორი მაია კუპრავა-შერვაშიძე მიიჩნევს, რომ აუცილებელია პოლიტიკურმა პარტიამ დაიცვას მოთხოვნა - ყოველი მეორე განსხვავებული სქესი. უკვე არჩეული დეპუტატი თუ დატოვებს თავის მანდატს სხვადასხვა მიზეზის გამო, თავისივე სქესის მომდევნო კანდიდატმა უნდა ჩაანაცვლოს იგი, ეს შეეხება როგორც საპარლამენტო, ისევე ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნებს. მისი თქმით 30000 ამომრჩევლის ხელმოწერით უნდა შევიდეს კანონპროექტი. პარლამენტმა მიიღო რეგლამენტი, მისცა მათ 45 დღე, სწორედ ამ 45 დღის ვადაში უნდა ჩააბარონ მათ 30000 ამომრჩევლის

დადასტურებული ხელმოწერა, რომელიც საკმაოდ რთული შესაგროვებელია. თუმცა აღსანიშნავია, რომ ამ გზას მეორედ გადიან, 2008 წელს განახორციელეს მსგავსი ინიციატივა, მაგრამ დაავიანდათ შემდეგი პარლამენტისთვის ამ კანონპროექტის გაცოცხლება. მისი თქმით ინიციატივის მომხრე ყველა წევრი მიიჩნევს, რომ თუ დღევანდელი პარლამენტი არ მიიღებს ამ გამოწვევას დაელოდებიან ისეთ პარლამენტს, რომლისთვისაც მისაღები იქნება აღნიშნული მოწოდება. (მ.კუპრავა-შერვაშიძე, პირადი კომუნიკაცია, 10 ივნისი, 2017წ).

აღნიშნულ თემაზე „ქალთა საინფორმაციო ცენტრის“ ხელმძღვანელი ელენე რუსეკი თვლის, რომ პროცესი ძალიან მნიშვნელოვანია, რადგან კამპანიაში მონაწილე გათვითცნობიერებულად აწერს ხელს და სწორედ ამიტომ, მომხრეთა საკმაოდ დიდი ჯგუფია წარმოდგენილი. თუმცა სირთულე მდგომარეობს იმაში, რომ ხელმოსაწერ დოკუმენტში იწერება ისეთი მონაცემები, რომელიც ამ ადამიანებს ხშირ შემთხვევაში აფრთხობს, მისი თქმით სამწუხაროდ, ეს პარლამენტის დადგენილებაა, მის რეგულაციას აკეთებს პარლამენტი, რომელზეც არ არის მითითებული აღნიშნული კანონპროექტი, ამიტომ ადამიანებს უჩნდებათ უნდობლობის განცდა, არ არის კონკრეტულად ჩამოყალიბებული დეტალები და ასევე არ არის დაფარული პირადი ნომერი. საღად მოაზროვნე პოლიტიკურმა პარტიამ თავად უნდა დააწესოს შიდა პარტიული კვოტები და თვითონ თქვას, რომ ის არის ასე ვთქვათ, დემოკრატიული ღირებულების მომხრე, შიდა პარტიული დემოკრატიის წამახალისებელი და თავად უზრუნველყოს რომ მის სიაში იყოს წარმოდგენილი რაც შეიძლება მეტი ქალი მინიმუმ 30%-ისა. (ე. რუსეკი, პირადი კომუნიკაცია, 11 ივნისი, 2017წ).

ექსპერტი ხათუნა ლაგაზიძის შეფასებით ქალთა კვოტირების პრობლემა საქართველოში ნამდვილად არსებობს, თუმცა, თავად კვოტირების თემა წარმოადგენს საკუთარ თავში ჩამოუყალიბებელ სისტემას, ხელმოწერებს, რომლის შეგროვებაც დაიწყეს, საერთოდ არ წარმოადგენს ისეთ, ასე ვთქვათ, ხალხისთვის ადვილად გასაგებ ენაზე დაწერილ დოკუმენტს. ქალთა ჩართულობა მმართველ სტრუქტურებში მრავალ ბარიერთან არის დაკავშირებული, კი მართალია, რომ კვოტირება, როგორც იძულებითი და დროებითი ზომა, ამ ბრძოლის გადალახვას

ემსახურება. საქართველოში ამ მხრივ საკმაოდ არასახარბიელო მდგომარეობაა, რადგან 2003 წელს საქართველოს პარლამენტში კვოტირების სისტემის დანერგვის ინიციატივამ მხარდაჭერა ვერ მოიპოვა. რაც შეეხება პარტიებს, ამ მხრივაც არ არის გენდერული ბალანსი დაცული. მიუხედავად იმისა, რომ გარკვეული წახალისებები შემოიღეს, როგორცაა 10%-ით დაფინანსების გაზრდა იმ პარტიებისთვის რომელიც დაიცავდა გენდერულ ბალანსს, ქალები ისევ მცირე რაოდენობით არიან წარმოდგენილნი. კვოტირების სისტემის მომხრე თავად ექსპერტი არ არის, რადგან მიაჩნია, რომ საქართველოში არის ისეთი სოციალურ-პოლიტიკური გარემო, რომელიც ვერ უზრუნველყოფს კვოტირების სისტემის ღირებული სახით ჩამოყალიბებას, ასევე უნდა ითქვას, რომ არ არის ჩამოყალიბებული პოლიტიკური კულტურა მოსახლეობაში, რაც ბევრ პრობლემასთანაა დაკავშირებული. (ხ.ლაგაზიძე, პირადი კომუნიკაცია, 11 ივნისი, 2017წ).

პროფესიით იურისტი და კვოტირების სისტემის მომხრე, ბაია პატარაია ამბობს, ჩვენი პრობლემა ისაა, რომ ქალთა ის რაოდენობა, რომელიც გვყავს პარლამენტში, არ არის კრიტიკული მასა. მისი თქმით, კრიტიკულ მასად ითვლება დაახლოებით 30% მაინც, განსხვავებული სქესი, არ აქვს მნიშვნელობა ეს ქალი იქნება თუ კაცი პარლამენტში, რომ მას ჰქონდეს გარკვეული ძალაუფლება. აქედან პირველ რიგში სიკეთე არის ის, რომ პარლამენტში იყოს მრავალფეროვნება, უნდა იყოს პარლამენტში წარმოდგენილი სხვადასხვა ჯგუფები, იქნება ეს შეზღუდული შესაძლებლობების, ეთნიკური უმცირესობების და ა.შ. ეს ყველაფერი მისი აზრით იმიტომაცაა საჭირო, რომ პარლამენტმა ინიცირება გაუკეთოს ისეთ კანონპროექტებს, გაატაროს ისეთი პოლიტიკა, რაც აისახება ჩვენს მოქალაქეებზე, ვისაც უამრავი პრობლემა აქვთ, აუცილებელია, რომ მათ შორის ქალების საჭიროებები იყოს ასახული და გათვალისწინებული პოლიტიკის დონეზე. პარტიების უმრავლესობა ხვდება, რომ პრობლემა რეალურია, კვოტირების სისტემის მიღებით უფრო შემცირდება პარლამენტართა შანსი, ვინაიდან, თუ ქალები შევლენ პარლამენტში, ბუნებრივია, ისინი დაიკავებენ კაცების ადგილს, რადგან ქალების შესვლით პარლამენტს ცალკე ადგილები არ ემატება, ამ შემთხვევაში კონკურენციაც იმატებს. პირადი ინტერესის გამო, წმინდად, ბევრი პარლამენტარი კვოტირების სისტემის

გამოყენებისას ხედავს პირად საფრთხეს. აცნობიერებს, რომ თავად მოუწევს ადგილის დათმობა და ამიტომ არ სურს მსგავსი ტიპის კანონპროექტს დაუჭიროს მხარი. (ზ.პატარაია, პირადი კომუნიკაცია, 14 ივნისი, 2017წ).

5.3 საქართველოში ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობის შემაფერხებელი ფაქტორები

ქალთა პოლიტიკაში ჩართულობას უმეტეს შემთხვევაში აფერხებს მათი სოციალურ-ეკონომიკური ფონი. სწორედ სოციალური ფონის გამოსწორებისა და გაუმჯობესების შემთხვევაში გაძლიერდებიან როგორც ქალები, ისე კაცები და მიეცემათ მათ შესაძლებლობა საკუთარი სიტყვა თქვან პოლიტიკურ არენაზე.

პოლიტიკოსი ელენე ხოშტარას აზრით სოციალური ფონის გაუმჯობესება აძლიერებს ადამიანებს, მათ შორის რასაკვირველია ქალებსაც, ქმნის ახალ შესაძლებლობებს, მათ შორის განათლების შესაძლებლობასაც, რაც აღნიშნული პრობლემის რაღაც ნაწილს ხსნის. მეორე მიზეზი მისი თქმით არის მენტალური, მაგალითად, ქალი პოლიტიკოსების ერთ-ერთი მთავარი დანიშნულება რაც არის, შეუძლია მათ დაანახონ მოსახლეობას როგორი კარგი დედები არიან, თან იმუშაონ და წარმატებასაც მიაღწიონ. ამავდროულად, მნიშვნელოვანია, იმ არასამთავრობო ორგანიზაციების მხარდაჭერაც, რომლებიც ქალთა საკითხებზე მუშაობენ. მათ ძალიან დიდი და კარგი საქმე გააკეთეს, რომ დღეს ქალთა საკითხები პოლიტიკურ დღის წესრიგში დგას.

ქალს ყოველთვის აქვს საკუთარი აზრის გამოხატვის საშუალება, იგი ქალების დისკრიმინაციის ნებისმიერი ფორმის წინააღმდეგია, მაგალითად დღეს ბევრმა ქალმა არ იცის საკუთარი უფლებები, მაგალითად სამსახურის უფლება აქვს თუ არა კონკრეტულ ადამიანს. იგი, თავად იყო ჩართული ქალთა უფლებებზე და საკითხებზე მომუშავე ორგანიზაციებთან თანამშრომლობაში, თუმცა არსებობს

ძალიან ბევრი რთული, პრობლემური საკითხი, იქნება ეს სოციალურ-ეკონომიკური, განათლების თუ სხვა საკითხები.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, ელენე ხოშტარია მიიჩნევს, რომ პარლამენტი იქნება ეს, ბიზნესი თუ სხვა სფერო ქალთა მონაწილეობა ყველგან უნდა გაიზარდოს, თავად კვოტირების მომხრე არ არის, მისთვის მთავარი კრიტერიუმი კვალიფიკაციაა. დღეს არიან პარლამენტში ქალები, რომლებიც არა თუ ქალთა საკითხებზე არ მუშაობენ, პირიქით, ჰომოფობები არიან. თავისთავად გენდერული ნიშანი არ ნიშნავს იმას, რომ ის იქნება კვალიფიციური და ქალთა საკითხი იქნება ეს თუ ნებისმიერი სხვა, მათზე ღირსეულად იმუშავენ. მას არ ჰგონია, რომ კვოტირება ღირსეულად გადაჭრის არსებულ პრობლემას, სწორედ იდეოლოგიურად არის მისთვის მიუღებელი. მისი თქმით, თავად როგორც ქალისთვის მიუღებელიც კია კვოტების არსებობა, იგი მიიჩნევს, რომ სადმე უნდა მოხვდე საკუთარი კვალიფიკაციის და არა სქესის გამო. თუმცა აპირებს დიალოგის გაგრძელებას ორგანიზაციებთან, რომლებიც კვოტირებას ლობირებენ და თუ დაინახა, რომ ამას რაიმე რეალური შედეგის მოტანა შეუძლია, შეიძლება შეიცვალოს კიდეც აზრი. ზოგადად ანტიდისკრიმინაციული კანონიც კი არ მუშაობს, მისი თქმით, როგორ შეიძლება კანონმა იმუშაოს, როდესაც მთავრობის სხდომაზე ხუმრობენ ხოლმე ქალების საკითხზე. თავად სწორედ ასე ხედავს თავს პოლიტიკში, რომ მაგალითად პარლამენტში ვერავინ გაბედოს ქალების პრობლემებზე ხუმრობა. სწორედ საკუთარი გადაწყვეტილებით და ქალთა როლის გაძლიერებისთვის მან გადაწყვიტა პარტია „ევროპული საქართველოდან“ მერობის კანდიდატად წარსდგეს. (ე.ხოშტარია, პირადი კომუნიკაცია, 15 ივნისი, 2017წ).

ქალთა პოლიტიკური ჩართულობის შემაფერხებელ ფაქტორებად მან კუპრავა-შერვაშიძე ძირითადად სოციალურ ფონს და მოსახლეობის პოლიტიკურ გაუნათლებლობას მიიჩნევს. მისი თქმით, ვცხოვრობთ არასტაბილურ ქვეყანაში, სადაც არ არის მიზანშეწონილი სოციალური დახმარება, მისი აზრით ეს გახლავთ ქვეყნის დაღუპვა, მიუხედავად იმისა, რომ სოციალური პროგრამა ასე თუ ისე სტაბილურია, ის მოსახლეობას ღირსებას აკარგვინებს. ქალთა პოლიტიკური გააქტიურება 2008-2017 წლებში არ გაუმჯობესებულა, უნდა ითქვას, რომ 2002 წელს გაცილებით უკეთესი მდგომარეობა იყო ამ საკითხთან დაკავშირებით. სანამ

საქართველოს პარლამენტი აღიქმება დასაქმების ადგილად, მანამდე ექნება ჩვენს ქვეყანას ეს პრობლემა. მოახლეობისთვის არ არის ცნობილი რა რუტინას გადის საქართველოს პარლამენტი თავიდან ბოლომდე, სწორედ ამ დროს არის ძალიან მნიშვნელოვანი აღნიშნულ რუტინაში ჩაბმულნი იყვნენ ქალები, ქალთა ის რაოდენობა, რომლებიც ცვლილებებზე რეაგირებენ და არა ის უმცირესობა, რომელიც დღეს გვყავს პარლამენტში. 16% არასდროს არაფერს ცვლის, ისინი არ არიან ქალთა უფლებებზე მომუშავე ადამიანები, ისინი ამ საკითხს თითქოს გაურბიან კიდევ, ამიტომ სანამ იქ არ იქნება წარმოდგენილი რეალური ძალა ქალის სახით, მანამდე ეს პრობლემა იარსებებს.

მნიშვნელოვანია, ყურადღება მივაქციოთ მედიის როლს ქალთა პოლიტიკური გააქტიურების საკითხში. მედიის ინფორმაციით საზოგადოება ადრეც და ახლაც ამბობს, რომ ქალი და კაცი თანაბრად იყვნენ პოლიტიკაში წარმოდგენილნი. თუმცა, სწორედ ქალია უფრო მეტად ქალთა უფლებების გამტანი და დამცავი, ვიდრე კაცი. ბოლო პერიოდია, რაც ქალების დიდი ნაწილი ჩაერთო საზოგადოებრივ აქტიურობაში და სწორედ ბევრი ინიციატივა იქნა მათ მიერ წამოწყებული. საგანგაშო მდგომარეობაა ნამდვილად, თუმცა რეგიონებში კიდევ უფრო მძიმე მდგომარეობაა, მაგალითად ახალციხეში ადგილობრივ არჩევნებში მერობის კანდიდატი ქალი იყო, არჩევნებამდე 6 დღით ადრე ეთერში ჰქონდა დისკუსია, ხოლო მეორე დღეს კანდიდატურა მოხსნა, მისი თქმით შესაძლოა აქ იყო რაიმე ზეწოლის მსგავსი, სწორედ მიაჩნია მას, რომ კანდიდატიც და ამომრჩეველიც აუცილებლად დაცული უნდა იყოს დაცული. (მ.კუპრავა-შერვაშიძე, პირადი კომუნიკაცია, 10 ივნისი, 2017წ).

რეგიონების მაგალითზე ელენე რუსეცი ალნიშნავს, რომ ახმეტის რაიონში საკრებულოს თავმჯდომარე არის ქალი, რაც ძალიან კარგია, იგი უფრო სწრაფად იგებს პრობლემას, იწყებს სამოქმედო გეგმაზე მუშაობას და უფრო მარტივად იწყება პრობლემის მოგვარების საკითხის გადაწყვეტა.

ყველაზე დიდ სირთულეს წარმოადგენს უნდობლობა, თუ 2008 წელს უფრო მარტივად უყურებდა მოსახლეობა აღნიშნულ ინიციატივას, დღეს უფრო ეჭვის თვალთ უყურებენ. არა მხოლოდ კვოტირებაზე, ნებისმიერ ინიციატივაზე

უარყოფითად არიან განწყობილნი. ქალთა პოლიტიკაში მონაწილეობის წინააღმდეგ არ გამოდიან, თუმცა საერთოდ პოლიტიკას და პარლამენტს ებრძვიან, რაც ძირითადად მძიმე სოციალური ფონიდან არის გამომდინარე. (ე. რუსეკვი, პირადი კომუნიკაცია, 11 ივნისი, 2017წ).

აუცილებელია ხალხში მოტივაციის გაზრდა, პოლიტიკურმა პარტიებმა უფრო ღიად და გამჭვირვალედ უნდა წარმოაჩინონ საკუთარი პროგრამა და სამუშაო გეგმა. ქალთა მეტი აქტიურობისთვის არა მარტო ქალების მოხალისეებად მუშაობაა მისაღები, არჩევნების დროს, როდესაც ელემენტალური გადაადგილების საშუალებაც არ აქვთ დაფინანსებული, არამედ თავად პოლიტიკურ პარტიაში გაწევრიანება. თითოეულმა პოლიტიკურმა პარტიამ უნდა გახსნას საკუთარი კარი და გამოააშკაროს თუ რას აკეთებს, როგორ წარმართავს ქალთა გააქტიურების მექანიზმს და რა იდეოლოგიის მატარებელი იქნება სამომავლოდ.

5.4 პოლიტიკური პარტიები და კვოტირების სისტემა

ყოფილი სახალხო დამცველი, ნაციონალური მოძრაობის ყოფილი წევრი და ამჟამინდელი პარტია „მოძრაობა თავისუფლებისთვის - ევროპული საქართველოს“ წევრი, გიორგი ტულუში მიიჩნევს, რომ წინა წლებში ძალიან მძიმე სიტუაცია იყო კვოტირების საკითხთან დაკავშირებით, ხოლო ახლა შედარებით მეტი აქცენტი კეთდება აღნიშნულ თემაზე. თავად ერთგვარი ხელოვნული მეთოდების მოძხრე არასდროს ყოფილა, მათ ჰყავთ სიაში წარმოდგენილი ქალები, ერთ-ერთი როგორც უკვე ზემოთ არვნიშნეთ მერობის კანდიდატადაც იქნა დასახელებული. იგი თვლის, რომ ქალებმა საკუთარი თავი თავად გამოავლინეს, მიიჩნევს, რომ თუ შექმნი პირობებს, რომ ქალმა დ კაცმა თავი გამოიჩინოს, მაშინ ეს უფრო დიდ შედეგს მოიტანს. (გ.ტულუში, პირადი კომუნიკაცია, 27 მაისი, 2017წ).

ქართული ოცნების წევრი და წყალტუბოს მაჟორიტარი დეპუტატი ცოტნე ზურაბიანი მიიჩნევს, რომ ქალთა აქტიური მონაწილეობა და ჩართულობა

პოლიტიკურ პროცესებში ქვეყნის დემოკრატიულობის ერთ-ერთი მაჩვენებელია. მისი თქმით ხშირად იმართება შეხვედრები ქალთა პოლიტიკური გააქტიურების კუთხით, რაც სამომავლოდ ხელს შეუწყობს პოლიტიკურ ველზე ქალთა წარმომადგენლობას. კვოტირების სისტემას რაც შეეხება, მისი აზრით, აღნიშნული სისტემა ვერ მოერგება ქართულ პოლიტიკურ სივრცეს და რეალობას, მოსახლეობა, რომელიც მრავალი წელია პოლიტიკური ტრანსფორმაციის გზაზე დგას, არ არის იმდენად პოლიტიკურად განათლებული, რომ ადვილად მიიღოს ყოფიერებაში ის. (ც.ზურაბიანი, პირადი კომუნიკაცია, 20 ივნისი, 2017წ).

VI თავი საქართველოს საარჩევნო გარემოში ქალთა ჩართულობა და ეკონომიკური განვითარების დონე

იმისათვის, რომ მოვახდინოთ თემის კონკრეტიზაცია თუ რა გზით მივდივართ კვლევისკენ, რას ვიკვლევთ და რა მეთოდებით ვიკვლევთ, აუცილებელია შევარჩიოთ კონკრეტული ინდიკატორები რითიც საბოლოოდ გავზომავთ იმას, თუ რას ვამტკიცებთ. ზოგადად, კვლევის პროცესი აღწერს და წარმოადგენს რეალური დაკვირვებების შედარებას თეორიულ წარმოდგენებთან, ეს ერთგვარი თეორიის შემოწმების, მისი სანდოობის შეფასებაა.

პირველ რიგში ქალთა კვოტირების პრობლემასთან დაკავშირებით, როგორც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, გამოვყავით ეკონომიკური განვითარების დონე და ქალთა ჩართულობა პოლიტიკურ პროცესებში.

ეკონომიკური დემოკრატიის ჩამოყალიბებისა და შემდგომი განმტკიცების გზაზე ერთ-ერთ შემაფერხებელ ფაქტორად განვიხილავთ ქართული სახელმწიფოს სისუსტეს, მთლიანად ქვეყნისა და მისი რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების დაბალ დონეს.

ტერმინი "ეკონომიკური განვითარება" ხშირად როგორც ეკონომიკურ ლიტერატურაში, ისე პრაქტიკაში გაიგივებულია ტერმინთან – "ეკონომიკური ზრდა". ეს გამოწვეულია იმით, რომ წარსულში ჩვენთან ეკონომიკური განვითარების თვალსაზრისით ცვლილებები ძლიერ ნელა, თითქმის შეუმჩნეველად მიმდინარეობდა და ამიტომ, ძირითადი აქცენტი ეკონომიკური ზრდის თემატიკაზე იყო გადატანილი. იგივე დამოკიდებულება იყო საზღვარგარეთაც, ვიდრე განვითარებული ქვეყნები პოსტკომუნისტური განვითარების სტადიაში არ შევიდნენ. ჩვენთან ეკონომიკური განვითარების პრობლემების კვლევას დღესაც ნაკლები ყურადღება ეთმობა. ამ შემთხვევაში ჩვენ ეკონომიკური განვითარების დონე შესაძლოა გავზომოთ უმუშევრობით. აქვე აუცილებელია განვიხილოთ მთლიანი შიდა პროდუქტის ზოგადი სტატისტიკა და სახელფასო მინიმუმის დონე.

მნიშვნელოვან მასალას წარმოადგენს საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ბოლოდროინდელი კვლევები. უკანასკნელი 6 წლის მანძილზე 2010 წლიდან 2016 წლის ჩათვლით მშპ 20743.4 ლარიდან 33921.6 ლარამდე გაიზარდა, ხოლო რაც შეეხება 2004 წლიდან 2015 წლის ჩათვლით საშუალო თვიური ნომინალური ხელფასი 156.6 ლარიდან 900.4 ლარამდე გაიზარდა.

ქალთა რეპრეზენტაცია და 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნები მნიშვნელოვან წინაპირობას წარმოადგენს განვსაზღვროთ ქალთა ჩართულობა, ხოლო შემდგომ ქალთა ჩართულობის დონე გავზომოთ სხვადასხვა პარტიებში ქალების წარმომადგენლობით.

2016 წლის სექტემბრის მონაცემებით საქართველოს პარლამენტში 12%, ხოლო მინისტრების 10.5% არის ქალი. დემოკრატიულ სისტემაში, სადაც საკითხები ხმის მიცემისა და უმრავლესობის პრინციპით წყდება, ქალთა მონაწილეობის ეს მაჩვენებელი მცირე და უძლური მექანიზმია რაიმე სახის გადაწყვეტილებაზე გავლენის მოსახდენად. სწორედ ამ მიზეზით, მნიშვნელოვანია ქალთა რაოდენობრივი წარმომადგენლობისა და მონაწილეობის გაზრდა პოლიტიკაში, რის საშუალებასაც პარტიული სიები უნდა იძლეოდეს. 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნებში პარტიები მონაწილეობენ როგორც მაჟორიტარული, ისე პროპორციული სიებით. ცენტრალურ საარჩევნო კომისიაში დარეგისტრირებულია ოცდაათამდე პოლიტიკური პარტია და ბლოკი. დარეგისტრირებულ მაჟორიტარულ სიებში (სულ 835 კანდიდატი) კანდიდატების მხოლოდ 16.4% არის – ქალი.

პროპორციულ სიებში ქალთა წარმომადგენლობა 10%-დან 40%-მდე მერყეობს, რაც მაღალი მაჩვენებელია მაჟორიტარულ სიებთან შედარებით. პროპორციულ სიებში პარტიას აქვს საშუალება რაოდენობრივად უფრო მეტი კანდიდატი წარადგინოს – მინიმუმ 100, მაქსიმუმ- 200. სადაც იზრდება კანდიდატების რაოდენობა, იზრდება ქალთა წარმომადგენლობა და პირიქით, სადაც მანდატების რაოდენობა ნაკლებია – იკლებს ქალთა რაოდენობრივი მაჩვენებელი. მოცემული გენდერული თანაფარდობის ასახსნელად, მნიშვნელოვანია მანდატების შინაარსობრივი ასპექტის გათვალისწინება. მაჟორიტარულ სიებში, სადაც ქალთა წარმომადგენლობა

საგრძნობლად დაბალია, ყურადღება ექცევა არა იმდენად პარტიას, რამდენადაც კანდიდატს. შეიძლება ითქვას, რომ მაჟორიტარული არჩევანი პერსონიფიცირებულია და ამომრჩევლები ხმას აძლევენ უშუალოდ პიროვნებას. შესაბამისად, პარტიები წარადგენენ იმ კანდიდატებს, რომელთაც გააჩნიათ მაღალი ეკონომიკური მდგომარეობა, დიდი სოციალური ან კულტურული კაპიტალი, რაც განაპირობებს საზოგადოებრივი ნდობის მოპვებას და პარტიისთვის შეიძლება წარმოადგენდეს დამატებით სარგებელს. პროპორციულ სიებში კი, სადაც ქალთა წარმომადგენლობა მაჟორიტარულთან შედარებით მაღალია, ამომრჩეველი ირჩევს პარტიას და კანდიდატის პიროვნულ მონაცემებს ნაკლები ყურადღება ექცევა. შეიძლება ითქვას, პროპორციულ სიებში ისევ ქალთა უხილავობასთან გვაქვს საქმე.

2016 წელი მნიშვნელოვანია იმ კუთხითაც, რომ სრულად გამოქვეყნდა 2014 წელს ჩატარებული საყოველთაო აღწერის შედეგები. მონაცემები, რომელიც მოსახლეობის აღწერის შედეგად შეგროვდა, მნიშვნელოვან ინფორმაციას ატარებს ქალთა მდგომარეობის შესახებ.

2014 წლის საყოველთაო აღწერის შედეგების მიხედვით:

1. საქართველოს მოსახლეობის 52%-ზე მეტი ქალია
2. ემიგრანტთა 54.6% ქალია
3. ქალის საშუალო თვიური ხელფასი 617.9, კაცის- 980.0.

ციფრები მხოლოდ რეგისტრირებული შემთხვევების შესახებ მოგვითხრობს, სადაც აისახება ქალთა პრობლემების სიმწვავე და მათი გადაჭრის აუცილებლობა. ამ ფონზე, მნიშვნელოვანია, საქართველოს მოსახლეობის ისეთ მრავალრიცხოვან ჯგუფს, როგორებიც არიან ქალები, ყავდეთ შესაბამისი რაოდენობის წარმომადგენლები გადაწყვეტილების მიმღებ სახელმწიფო უწყებებში, მათ შორის პარლამენტსა და ადგილობრივ თვითმმართველობაში.

მნიშვნელოვანია ყოფილი და ამჟამინდელი სახელისუფლებო პარტიების სიების მიმოხილვა (ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა და ქართული ოცნება). პარტიების

მაჟორიტარული და პროპორციული სიების გენდერული შემადგენლობა შემდეგნაირად გამოიყურება:

1.ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის მაჟორიტარულ სიაში 70 მაჟორიტარობის კანდიდატია. წარმოდგენილ სიაში 65 კაცია, ხოლო 5 ქალი. შესაბამისი პროცენტული თანაფარდობა – 92.86% /7.14%.

2.ქართული ოცნების მაჟორიტარულ სიაში სულ 21 მაჟორიტარობის კანდიდატია, რომელთაგან 18 კაცია, ხოლო 4 ქალი, შესაბამისი პროცენტული თანაფარდობით – 86% / 14%.

2013 წელს კანონში „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ“ შევიდა ცვლილება, რომლის მიხედვითაც პარტიებს საბაზისო დაფინანსებაზე ექნებოდათ საბიუჯეტო დანამატი დაფინანსების 30%, თუ მათ პარტიულ სიებში იქნებოდა ერთმანეთისგან განსხვავებული სქესის წარმომადგენელი ანუ ყველა ათეულში 30% მაინც უნდა ყოფილიყო ქალი. მიუხედავად ამ წამახალისებელი საკანონმდებლო ნაბიჯისა, რომელსაც სავალდებულო ხასიათი არ გააჩნია და ნებაყოფლობითია, პარტიები თითქმის არ გამოხატავენ ინტერესს ამ ინიციატივის მიმართ.

პროპორციულ სიებში ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის მიერ წარდგენილია 200 ადამიანისგან შემდგარი პარტიული სია, სადაც 150 კაცი, ხოლო 50 ქალია, შესაბამისი პროცენტული თანაფარდობა – 75%/25%.

ქართული ოცნების პროპორციულ სიაში წარმოდგენილია 155 კანდიდატი, რომელთაგან 137 კაცია, ხოლო 18 ქალი, შესაბამისი პროცენტული თანაფარდობით – 88.4%/11.6%.

წარმოდგენილი მონაცემებიდან მარტივად იკითხება ფაქტობრივი მდგომარეობა, რომ ისევე როგორც პარლამენტში, მთავრობასა და პარტიულ (როგორც მაჟორიტარულ, ისე პროპორციულ) სიებში ქალთა წარმომადგენლობა მკვეთრად ჩამორჩება კაცებისას. ამის მიზეზად კი შესაძლოა მივიჩნიოთ რიგი იმ დაბრკოლებებისა, რაც ქალთა ყოველდღიურ ცხოვრებაში იჩენს თავს სიღარიბის, ჯანდაცვის საკითხების, ძალადობისა თუ ფემიციდის სახით და არ აძლევს მათ

ხელსაყრელ პირობებს იყენენ საჯარო სივრცეში და მონაწილეობა მიიღონ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში.

საარჩევნო პროგრამები, სატელევიზიო დებატები, სოციალური ქსელები მთელ სივრცეს საგარეო თავდაცვის საკითხების, ბიზნესისთვის ხელის შეწყობის განხილვას უთმობს, მაშინ, როცა ქალთა ოჯახური ძალადობისგან დაცვის, ქალთა შრომითი უფლებებისა და ეკონომიკური გაძლიერების, ბავშვთა სიღარიბის საკითხები ჯერ კიდევ უხილავი თემაა იმ პოლიტიკური პარტიებისთვის, რომლებიც ამომრჩევლის რეპრეზენტაციისთვის იბრძვიან.

რთული სათქმელია, ქალთა მცირე რაოდენობრივი წარმომადგენლობა და პოლიტიკურ პარტიებში დაბალი მონაწილეობა არის მიზეზი ქალთა სიღარიბის და მასთან დაკავშირებული პრობლემების თუ პირიქით, თუმცა ის ფაქტი, რომ ქვეყანაში ქალთა საკითხების შესახებ გადაწყვეტილებები მაინც მიიღება (არმიღებაც მიღებაა) და მასში მხოლოდ 10%-მდე ქალი მონაწილეობს, პოლიტიკური წარმომადგენლობისა და რეპრეზენტაციის საკითხს ეჭვქვეშ აყენებს.

2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების დროს საარჩევნო სუბიექტების მიერ წარდგენილ პარტიულ სიებსა და მაჟორიტარ კანდიდატების ანალიზის შედეგად შემდეგი გენდერული სურათი გამოიკვეთა: საერთო ჯამში პროპორციულ სიებში 729, ხოლო მაჟორიტარ კანდიდატებს შორის 59 ქალი კანდიდატი იყო რეგისტრირებული, მათი საერთო რაოდენობა ამ არჩევნებზე მონაწილე კანდიდატების 28.74%-ს შეადგენდა.

ქალთა რაოდენობის დინამიკა საქართველოს პარლამენტში 1995 წლიდან 2012 წლამდე მკვეთრად მერყეობდა. კოალიციაში შემავალი პარტიების მიხედვით, ყველაზე მეტი ქალი ქართულ ოცნებას ჰყავს, კონსერვატიული პარტია და „მრეწველობა გადაარჩენს საქართველოს“ არც ერთი ქალით არ არის პარლამენტში წარმოდგენილი. ნაციონალური მოძრაობა 6 ქალით არის წარმოდგენილი (1 მაჟორიტარი, 5 პროპორციული სიით არჩეული დეპუტატი) ეს მაჩვენებელი ამ პარტიისათვის მნიშვნელოვან პროგრესად უნდა მოვიაზროთ, რადგან პარტიას 2008 წელს 119 მანდატი გააჩნდა, ხოლო ამჟამად 65 მანდატი ანუ 45%-ით ნაკლები

მანდატი აქვს, ქალთა რაოდენობა კი უცვლელი დარჩა. რაც შეეხება მაჟორიტარულ სისტემას, 59 მაჟორიტარი კანდიდატი ქალიდან გამარჯვება 7 კანდიდატმა მოიპოვა, რაც მაჟორიტარული მანდატების 9.5%-ს შეადგენს. მთლიანობაში წადგენილი მაჟორიტარი ქალი კანდიდატებიდან გამარჯვება 11%-მა მოიპოვა, ანუ ერთმანდატიან საარჩევნო ოლქებში წადგენილი ქალი კანდიდატების 89% (2008 - 98.3%) არჩევნებში დამარცხდა. 2008 წელს დაახლოებით იგივე რაოდენობის 57 ქალი იყო წადგენილი მაჟორიტარული სისტემით. ქალებმა უფრო მეტ წარმატებას პროპორციული საარჩევნო სისტემის მიხედვით მიაღწიეს, მათ პროპორციული მანდატების 15% (10.6%-2008) ხოლო მაჟორიტარული მანდატების 9% მოიპოვეს. საინტერესოა, რომ 2006 წლის ადგილობრივ არჩევნებზე წადგენილი ქალი კანდიდატების 40%-მა მოიპოვა გამარჯვება, რაც ეროვნული და ადგილობრივი დონის არჩევნებში ქალთა გამარჯვების განსხვავებული შესაძლებლობების კარგი მაგალითია.³⁰

საარჩევნო პარტიების პროგრამების ანალიზის მოკლედ მიმოხილვა შემდეგი მნიშვნელოვანი ასპექტების ხაზგასმის საშუალებას იძლევა: „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ პროგრამა დეკლარირებს, რომ ხელს შეუწყობს პოლიტიკურ ცხოვრებაში ქალისა და მამაკაცის თანაბარ მონაწილეობას, თუმცა ბუნდოვანია მისი მომავალი ქმედებები და პარტია ორ წარსულ მიღწევაზე აპელირებს - ცვლილებებზე „პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ“ კანონში და პარლამენტში არსებულ გენდერულ საბჭოზე, რომელიც ნაციონალური მოძრაობის ინიციატივად არის წარმოჩენილი.

„ქართული ოცნება“ ქალთა მონაწილეობის ზრდას შიდაპარტიული და ზოგადპოლიტიკური მიმართულებებით აპირებს. პროგრამის მიხედვით - პარტია მოკლევადიან პერსპექტივაში გადავა სასურველ მოდელზე, რომელიც საპირისპიროა მოდელისა - პარტიული აქტივისტი ქალები და გადაწყვეტილების მიმღები კაცები,

³⁰ http://www.nimd.ge/2012_Genderi.pdf

რაც პრინციპში პარტიაში ქალთა დაწინაურების ახალ მექანიზმებს უნდა მოიაზრებდეს.³¹

ქრისტიან-დემოკრატიული მოძრაობა ქალთა პარტიაში დაწინაურებისათვის აუცილებლად მიიჩნევს სახელმწიფოს ჩარევით პირდაპირი ფინანსური მხარდაჭერას - ქალებისათვის საარჩევნო პროცესში სააგიტაციო მასალის მომზადებასა, დაბეჭდვასა და გავრცელებაში. ლეიბორისტული პარტია ქალებს შეუქცევადი პოლიტიკა გატარებას პირდება ოჯახური ძალადობისა და დისკრიმინაციის წინააღმდეგ და ასევე პოლიტიკაში მათ დაწინაურებას შეუწყობს ხელს. მიუხედავად იმისა, რომ ზემოთ განხილულ პარტიებს გარკვეული აქცენტები აქვთ გაკეთებული ქალთა და გენდერულ საკითხებზე, არც ერთი პარტიის პროგრამაში არ ჩანს მწყობრი ქმედებების სისტემა, რომელიც ქალ ამომრჩეველს პარტიისკენ „მიიზიდავდა“ და დაარწმუნებდა ქალ ამომრჩეველს, რომ პარტიის მხარდაჭერა მისი პოლიტიკური უფლებების დაცვას განაპირობებდა.

1995 წლის საპარლამენტო არჩევნების დროს ქალთა წარმომადგენლობა თითქმის არ შეინიშნებოდა, 1995 წლის 24 აგვისტოს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო კონსტიტუცია, რომლის მიხედვითაც, იმავე წლის შემოდგომაზე, 5 ნოემბერს ჩატარდა საქართველოს პარლამენტისა და პრეზიდენტის არჩევნები.

მასში მონაწილეობის მიღების უფლება ჰქონდა იმ პარტიასა და პოლიტიკურ გაერთიანებას, რომელიც წარმოადგენდა 50 ათასი მხარდამჭერის ხელმოწერას, ან რომელსაც ჰყავდა წარმომადგენელი საქართველოს პარლამენტში კონსტიტუციის მიღების დღისთვის. არჩევნები ტარდებოდა პროპორციული და მაჟორიტარული სისტემით. პარლამენტის 235 მანდატიდან 150 მანდატი მიღებული ხმების პროპორციულად ნაწილდებოდა პარტიებზე, 85 დეპუტატი კი აირჩეოდა საქართველოს ადმინისტრაციული ერთეულებიდან.

უნდა ითქვას რომ, პოლიტიკური პარტიები კვლავ რჩებიან უმთავრეს ინსტრუმენტად ქალთა პოლიტიკაში დაწინაურებისათვის, რაც ნათლად დაგვანახა 2012 წლის არჩევნებმა, როგორც ზემოთ უკვე აღვიშინეთ. პოლიტიკური პარტიის

³¹ <http://partiebi.ge/new/>

მხარდაჭერა უმნიშვნელოვანესია ქალისათვის, მაგრამ პარტიები სათანადო მალისხმევას არ იჩენენ ქალების ხელშეწყობისათვის.

ქალები საქართველოს პარლამენტში ისტორიული ექსკურსი

- 1992 წ. – 6.22 %
- 1995 წ. – 6.64 %
- 1999 წ. – 7.17 %
- 2004 წ. – 9.33 %
- 2008 წ. – 6.00 %
- 2012 წ. – 12.00 %

საქართველო მსოფლიოში 2016 წლის მონაცემებით:

საპარლამენტაშორისო კავშირის მონაცემებით - 119/193

გლობალური გენდერული ინდექსის (GIG) მიხედვით:

- პოლიტიკაში - 114/144
- პარლამენტში - 114/144
- მინისტრის პოზიციაზე - 80/144

2016 წლის საპარლამენტო არჩევნებში მონაწილე სუბიექტების

გენდერული ანალიზი

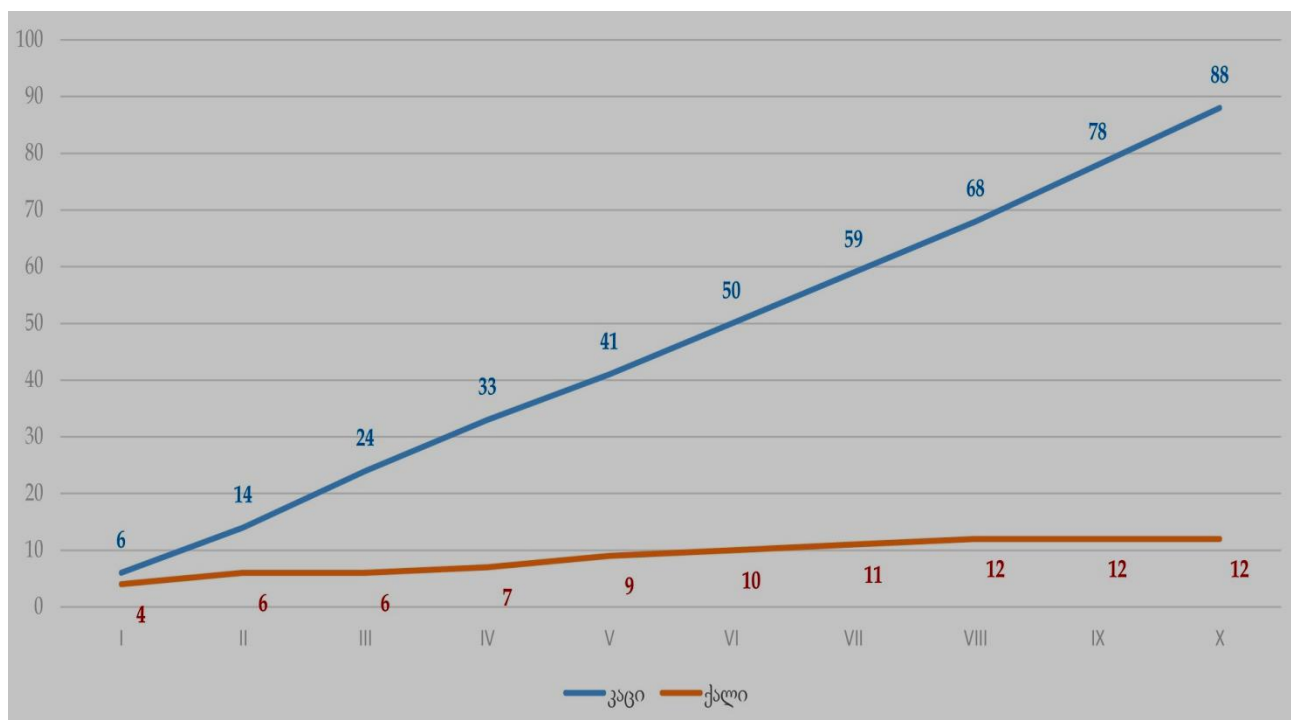
- ქალთა რაოდენობა ყველა საარჩევნო სუბიექტის მიერ წარდგენილ პროპორციულ სიაში - 37 %
- ქალთა რაოდენობა ყველა საარჩევნო სუბიექტის მიერ წარდგენილ მაჟორიტარ კანდიდატებში - 17.52%.

აქედან:

- პოლიტიკური პარტიების/ბლოკების მიერ წარდგენილი - 17.69 %
- დამოუკიდებელი მაჟორიტარი ქალი კანდიდატები - 15.09 %

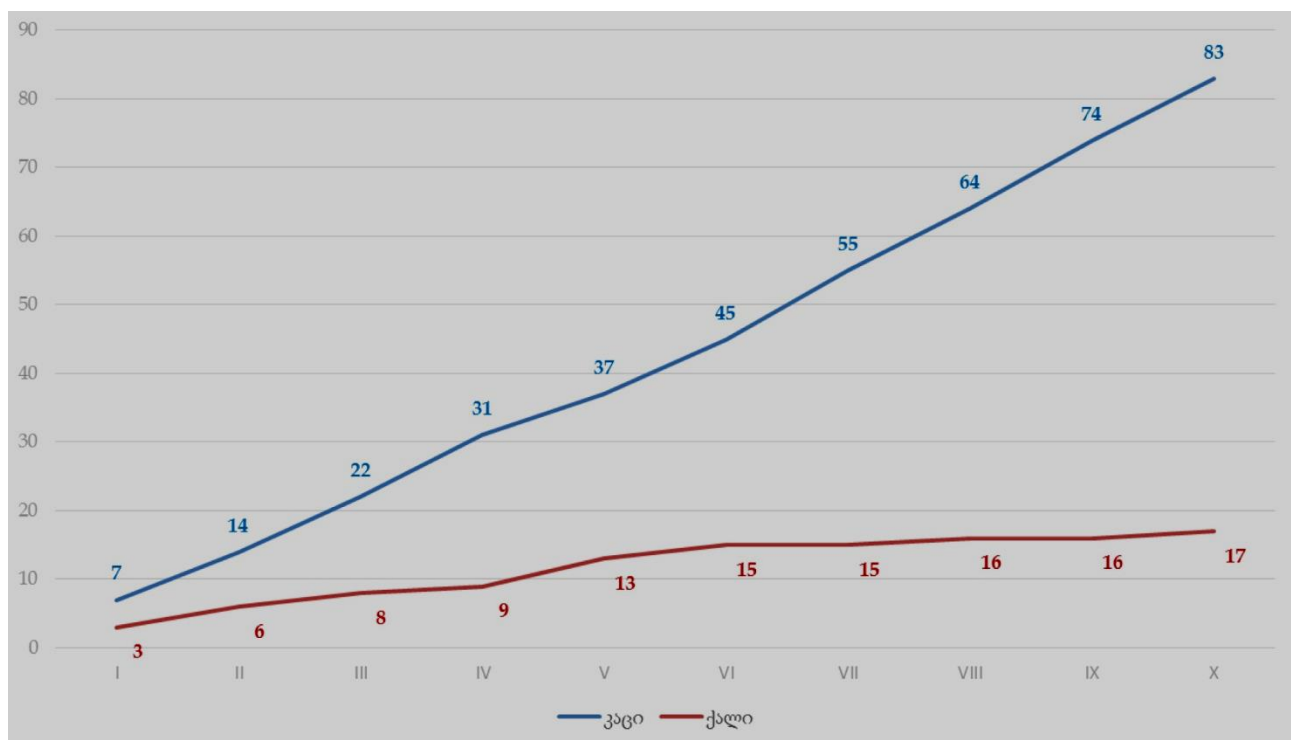
ქართული ოცნება - დემოკრატიული საქართველო 2016

- პროპორციულ სიაში - 11.61 % (18/155)
- მაჟორიტარ კანდიდატებში - 7 % (5/72)

ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა 2016

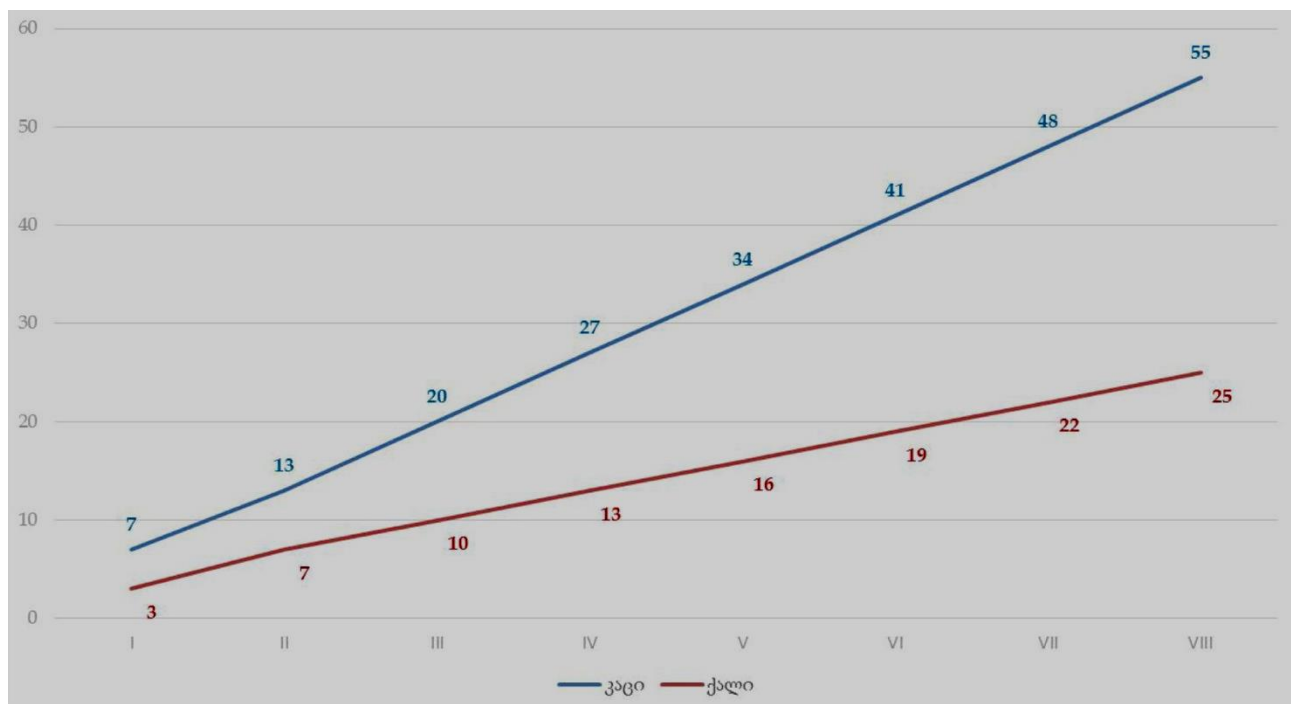
- პროპორციულ სიაში - 25.13 % (50/199)
- მაჟორიტარ კანდიდატებში - 7 % (5/73)

თავისუფალი დემოკრატები 2016

პროპორციულ სიაში - 33.00 % (66/200)

მაჟორიტარ კანდიდატებში - 13 % (8/64)

დასკვნები და რეკომენდაციები

როგორც „დემოკრატიის მცველებმა“, ქართულმა პოლიტიკურმა პარტიებმა უნდა გააძლიერონ თავიანთი შიდა დემოკრატია, გამჭვირვალობა, ანგარიშვალდებულება, ლეგიტიმაცია და სერიოზულად უნდა დაიწყონ იმ ზომების ძიება, რაც ქალთა მონაწილეობას პარტიულ და საჯარო სფეროში წახალისებს. პოლიტიკური პარტიები მიჩნეულნი არიან, როგორც დემოკრატიის „მცველები“. მათ აქვთ განსაკუთრებული როლი, რომ წარმოადგინონ მოქალაქეთა - როგორც ქალის, ასევე მამაკაცის ინტერესები. პოლიტიკურ პარტიებს აქვთ ხელმისაწვდომობა სახელმწიფო დაფინანსებასა და რესურსებზე, გადასახადების გადამხდელთა ფულზე, რათა შესაბამისად შეასრულონ ეს უკანასკნელი ფუნქცია. მოქალაქეებსა და გადასახადების გადამხდელებს კი თავის მხრივ აინტერესებთ როგორ ფუნქციონირებენ პარტიები შიდა დონეზე და იცავენ თუ არა ისინი დემოკრატიულ პრინციპებს.

პოლიტიკურმა პარტიებმა უნდა გააცნობიერონ თავიანთი როლი და პასუხისმგებლობა გენდერული თანასწორობის წახალისების კუთხით, როგორც თავიანთ შიდა სტრუქტურებში, ასევე არჩევით ორგანოებში. მათ უნდა გააძლიერონ შიდა დემოკრატია, გამჭვირვალობა, ანგარიშვალდებულობა, ლეგიტიმაცია და დაიწყონ იმ ზომების ძიება, რაც ქალთა მონაწილეობას წახალისებს. შიდა პარტიულმა რეგულაციებმა უნდა უზრუნველყოს ქალთა სრულფასოვანი ჩართულობა პარტიულ ცხოვრებაში. ქალების მიერ პარტიის სტრუქტურასა და რესურსებზე სრულყოფილი და თანასწორი ხელმისაწვდომობის უზრუნველსაყოფად, მიღებული უნდა იქნას ისეთი სპეციალური ზომები, როგორიცაა პარტიაში მოხალისეობრივი პარტიული ქვოტების შემოღება, კანდიდატების შესარჩევი კომისიის გენდერულად დაბალანსება, გენდერულად

ნეიტრალური შესარჩევი კრიტერიუმების დაწესება, პარტიული რესურსების ქალი კანდიდატებისაკენ მიმართვა და სპეციალური ტრენინგ პროგრამები. მოხალისეობრივი ქვოტები არ არის იურიდიულად სავალდებულო ძალის მქონე, მაგრამ მათი ინკორპორირება შიდა პარტიულ კანონმდებლობაში, უზრუნველყოფს პოლიტიკაში ქალთა წარმომადგენლობის დონის გაზრდასა და ეფექტიანობის გაძლიერებას. სწორედ ამიტომ, ეს გამოცდილება მხედველობაში უნდა მიიღონ საქართველოს პოლიტიკურმა პარტიებმა. შიდა პარტიული მენეჯმენტი და კონკრეტულად გადაწყვეტილების მიღების პროცედურა რესურსების განაწილების საკითხზე, მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს პარტიაში გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ქალთა ჩართულობასა და ქალის, როგორც კანდიდატის ჩამოყალიბებაზე. ამიტომ, პარტიული პოლიტიკა უფრო ღრმა ანალიზს საჭიროებს პარტიული რესურსების ქალებსა და მამაკაცებს შორის არათანაბრად განაწილებისას. პარტიაში ქალთა ორგანიზაციების არსებობა/დაარსება ერთ-ერთი საშუალებაა, რომ ერთის მხრივ პარტიის შიგნით გენდერული თანასწორობის თემატიკის მეტი პოპულარიზაცია მოხდეს და მეორეს მხრივ, პარტიაში გენდერული ბალანსის დამყარებას ხელი შეუწყოს. ასეთ ჯგუფებს შეუძლიათ თავიანთი მუშაობით უზრუნველყონ ქალთა მონაწილეობის გაზრდა ქალებისათვის საერთო პრობლემებზე სადისკუსიო პლატფორმის შექმნით. რისკი იმისა რომ აღნიშნულმა ჯგუფმა ქალთა ინტერესების საწინააღმდეგოდ დაიწყოს ქმედება მხოლოდ იმ შემთხვევაში არსებობს, თუ მოხდება მათი მარგინალიზაცია. ამ რისკის პრევენცია აუცილებელია.

ყველა პოლიტიკურმა აქტორმა - მედიამ, სამოქალაქო საზოგადოებამ და საქართველოში მოქმედმა საერთაშორისო ორგანიზაციებმა არჩევით თანამდებობზე გენდერული თანასწორობის დაცვის მნიშვნელობაზე საზოგადოების ცნობიერების დონის ამაღლებაში აქტიური მონაწილეობა უნდა მიიღოს. სამოქალაქო საზოგადოებამ და პოლიტიკურმა პარტიებმა უწყვეტი დახმარება უნდა მიიღონ საქართველოს პოლიტიკურ ცხოვრებაში ქალთა მონაწილეობის გაზრდის უზრუნველყოფად. აქტივობები, რომლებიც ითვალისწინებს საპარლამენტო არჩევნების დაკვირვებას, ქალი კანდიდატებისათვის საჭირო ტრენინგ პროგრამების შემუშავებას და მედიის წარმომადგენლების მომზადებას გენდერულად სენსიტიური

გაშუქების კუთხით, არის პოზიტიური შედეგის მომტანი და ფინანსურად უნდა იქნეს მხარდაჭერილი.

ქალები თანამედროვე საზოგადოებაში თავისუფალი და საუკეთესო ცხოვრებისეული არჩევანის გაკეთებას მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეძლებენ, თუ ისინი აქტიურად ჩაებმებიან ახალ ცხოვრებაში, ეზიარებიან და გაითავისებენ ახალ ღირებულებებს, თუ მოხდება მათი რეალური ემანსიპაცია. ამ ამოცანის გადასაჭრელად მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება სახელმწიფო პოლიტიკას ქალთა საკითხში. აღსანიშნავია, რომ ხშირად სახელმწიფოს მიერ გატარებული ღონისძიებები, მათ შორის საკანონმდებლო, ძირითადად შრომით საქმიანობას და სოციალურ სფეროებს ეხება. ისინი ქალების საზოგადოებრივი სტატუსისა და გავლენის ამაღლებას არ ითვალისწინებს. სახელმწიფო პოლიტიკად მიჩნეულია სახელისუფლო ინსტიტუტების და საზოგადოების მთელი პოლიტიკური სისტემის საქმიანობა. მისი მიზანია სოციალური ყოფიერების სხვადასხვა სფეროს ოპტიმალური მართვა. იგი გულისხმობს კონკრეტული სოციოკულტურული ისტორიული ამოცანების დროულ გადაჭრას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ათასწლეულის განვითარების მიზნების განხორციელების ანგარიში საქართველოში <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00---off>
2. ზაგრატია თ. - „საქართველოს პარლამენტის 2012 წლის 1 ოქტომბრის არჩევნების ანალიზი გენდერულ ჭრილში“ თბილისი, 2013
3. გაეროს კონვენცია ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, კონვენციის ფაკულტატური ოქმი და ზოგადი რეკომენდაციები 2015, თბილისი [http://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20georgia/attachments/publications/2015/convention%20on%20elimination%20of%20violence%20recommendaations%20\(1\).pdf?vs=1641](http://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20georgia/attachments/publications/2015/convention%20on%20elimination%20of%20violence%20recommendaations%20(1).pdf?vs=1641)
4. გენდერული დისკრიმინაცია შრომით ურთიერთობებში თბ 2014 <http://sapari.ge/wp-content/uploads/2016/05/genderdiscriminacia-shromit-urtiertobebshi.pdf>
5. გენდერი და საზოგადოება: საქართველო <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00---> (გადამოწმებული, 01.06.2017)
6. გენდერული თანასწორობა – საქართველოსა და საერთაშორისო კანონმდებლობის მიმოხილვა ნარგიზა არჯევანიძე http://css.ge/files/Papers/Nargiza_Arjevanidze_Gender_Equality_-_legislation_August_2012_Geo.pdf
7. გენდერი – სოციალური და პოლიტიკური სწავლებანი <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00---off-0civil2-civil2-01-1>
8. გენდერი და საზოგადოება <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00> (გადამოწმებული 01.05.2017)
9. ზურაბიშვილი, თ. (2006). თვისებრივი მეთოდები სოციალურ კვლევებში. თბილისი: სოციალურ მეცნიერებათა ცენტრი

10. კიკნაძე თ. დონაძე ნ. “გენდერი – სოციალური და პოლიტიკური სწავლებანი”. თბილისი 2006.
11. კვოტირების სისტემა თბილისი, 2014
http://www.ysg.ge/upload/file/kvotirebis_sistema.pdf
12. მოდებაძე ს. - „გენდერული კვოტა, მდგრადი განვითარების მიზნები და მეტი ქალი პარლამენტში,“ 28სექტემბერი , 2015
13. მერკვილაძე ი. - „გენდერულ ტერმინთა მოკლე ლექსიკონი,“ თბილისი, „კავკასიური სახლი,“ 2003
14. პატარაია ბ. - „ქალები პოლიტიკაში:კვოტებით თუ მის გარეშე?“ 04.02.2015
<https://ge.boell.org> (გადამოწმებულია, 05.06.2015)
15. პატარაია ბ. - „კვოტები-ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის გაუმჯობესების ეფექტური მეთოდი”,ზაია პატარაია, 15.12.2014
<http://liberali.ge/>(გადამოწმებულია, 05.06.2015)
16. ყუფუნია თ. - „გენდერული კვოტა უკეთესი პოლიტიკისთვის“
<http://www.feminism-boell.org/ka/2015/04/22/genderuli-kvota-uketesi-politikistvis> 22 აპრილი, 2015 (გადამოწმებულია, 04.06.2015)
17. ჭანიშვილი მ. - „ქალები პოლიტიკაში. კვოტით თუ მის გარეშე?“
<http://forbes.ge/news/706/qalebi-politikaSi> (გადამოწმებულია, 04.06.2015)
18. ხომერიკი ლ. - „გენდერი და პოლიტიკა,“ თბილისი, სოციალურ მეცნიერებათა ცენტრი, 2006
19. Amy C. Alexander & Welzel, C. 2003. `Empowering Women: Four Theories Tested on Four Different Aspects of Gender Equality.
20. Dahlerup, D. 1998. `Using Quotas to Increase Women’s Political Representation. In Women in Parliament: Beyond the Numbers. Inter-Parliamentary Union.
21. Dahlerup, D. & Freidanvall, L 2003. `Quotas as a ‘Fast Track’ to Equal Representation of Women. International Feminist Journal of Politics.

22. Darcy, R., S. Welch & J. Clark. 1994. *Women, Elections and Representation*. Lincoln: University of Nebraska Press.
23. Inglehart, R. & Norris, P. 2003. *Rising Tide: Gender Equality and Cultural Change Around the World*. Cambridge: Cambridge University Press.
24. Inglehart, R., Norris, P. & Welzel, C. 2002. 'Gender Equality and Democracy. *Comparative Sociology* 1: 321-345.
25. Inglehart, R. & Welzel, C. 2005. *Modernization, Cultural Change and Democracy: The Human Development Sequence*. Cambridge: Cambridge University Press.
26. Norris, P. 1993. 'Conclusions: Comparing Legislative Recruitment. In *Gender and Party Politics*, eds. J. Lovenduski & P. Norris. London: Sage.
27. Norris, P. 1996. 'Legislative Recruitment. In *Comparing Democracies: Elections and Voting in Global Perspective*, eds. L. Leduc, R.G. Niemi, & P. Norris. Thousand Oaks: Sage.
28. Norris, P. & Inglehart R. 2001. 'Women and Democracy: Cultural Obstacles to Equal
29. Representation. *Journal of Democracy* 12: 126-140.
30. Norris, P. & Lovenduski, J., Eds, 1993. *Gender and Party Politics*. London: Sage.
31. Welzel, C. 2003. 'Effective Democracy, Mass Culture, and the Quality of Elites: The Human Development Perspective. *International Journal of Comparative Sociology* 43: 269-98.
32. Welzel, C., Inglehart, R. & Klingemann, H.D. 2003. 'The Theory of Human Development: A Cross-Cultural Analysis. *European Journal of Political Research* 42: 341-80.

დანართი

სიღრმისეული ინტერვიუს სადისკუსიო გეგმა

კითხვები

ბლოკი I

1. რას ნიშნავს კვოტა, კვოტირების სისტემა თქვენი განმარტებით ?
2. ზოგადად რას ფიქრობთ საქართველოში ქალთა კვოტირების საკითხთან დაკავშირებით ?
3. რა შეიძლება აფერხებდეს ქალების წარმომადგენლობას პოლიტიკაში? რა მიზეზები შეიძლება დასახელდეს?
4. რესურსები, როგორ არის შესაძლებელი ვიხილოთ მეტი ქალი პოლიტიკაში?

ბლოკი II

5. რა დროს უთმობთ წინასაარჩევნო კამპანიის დროს გენდერის როლის განხილვას?
6. როგორ ფიქრობთ დღევანდელ პოლიტიკურ რეალობაში არსებობს თუ არა ქალისადმი ხელისშემშლელი გარემოებები, თუ არსებობს იქნებ განმარტოთ?
7. რას ნიშნავს კვოტა, კვოტირების სისტემა თქვენი განმარტებით ?
8. უჭერთ თუ არა მხარს დაწესდეს კვოტები ქალი დეპუტატებისთვის?
9. თქვენი აზრით გაზრდის თუ არა კვოტირების სისტემა ქალთა ჩართულობას და გააქტიურებას პოლიტიკაში?
10. რითია განპირობებული ქალთა ნაკლები წარმომადგენლობა ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნებში?
11. კვოტირებათა სისტემა არის თუ არა რომელიმე სქესის კანდიდატისადმი დისკრიმინაციული?

ინტერვიუები ჩაწერილია პოლიტიკური პარტიების წარმომადგენლებთან და ასევე ექსპერტებთან.

„ქართული ოცნება“ - ცოტნე ზურაბიანი (20.06.2017)

„მოდრაობა თავისუფლებისთვის-ევროპული საქართველო“ - ელენე ხოშტარია (15.06.2017);

„მოდრაობა თავისუფლებისთვის-ევროპული საქართველო“ - გიორგი ტულუში (27.05.2017);

ქალთა მოძრაობის აქტივისტი და უფლებადამცველი - ბაია პატარაია (14.06.2017);

ქალთა საინფორმაციო ცენტრის ხელმძღვანელი - ელენე რუსეცკი (11.06.2017);

გენდერული თანასწორობის ქსელის კოორდინატორი - მაია კუპრავა-შერვაშიძე (10.06.2017)

ექსპერტი პოლიტიკურ საკითხებში - ხათუნა ლაგაზიძე (11.06.2017).

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Mariam Chikviladze

Women Quotation in Georgia within 1990 – 2016

Faculty of Social and Political Science

The Master's Thesis is drawn up to obtain Master's Degree in Political Science

Supervisor: Giorgi Melikidze

Invited Lecturer of the

Department of Political Science

Tbilisi

2017